

Sametingets budsjettbehov 2019

Vedtatt av Sametingets plenum 8. desember 2017 sak 059/17

**Sámediggi du várás
Sametinget for deg**

Innhold

1	INNLEDNING	4
2	BUDSJETTPROSEDYRER	5
3	PRINSIPPER FOR BUDSJETTBEHOV 2019	6
3.1	KONSEKVENJUSTERT BUDSJETT	6
3.2	SATSINGSFORSLAG INNENFOR ULIKE OMRÅDER.....	6
4	BUDSJETTBEHOV 2019	7
4.1	KONSEKVENJUSTERT BUDSJETT	7
4.1.1	VIRKEMIDLER	7
4.1.2	POLITISK NIVÅ	8
4.1.3	ADMINISTRATIVT NIVÅ	8
5	SATSINGSFORSLAG INNENFOR ULIKE OMRÅDER	9
6	SATSINGSFORSLAG SPRÅK	10
6.1	SPRÅKREFORM.....	10
7	SATSINGSFORSLAG KUNNSKAP	14
7.1	ARBEID MED SAMISKE BARNES RETTIGHETER	14
7.2	LÆREPLANER	15
7.3	LÆREMIDLER.....	17
7.4	REKRUTTERING TIL HØYERE UTDANNING	20
7.5	ARBEIDET MED ÅRBEDIEHTU.....	22
8	SATSINGSFORSLAG AREALER OG MILJØ	24
8.1	REINDRIFTSKART	24
8.2	SIKRING OG STYRKING AV SAMISKE RETTIGHETER I FORVALTING AV NATURGRUNNLAGET	25
9	SATSINGSFORSLAG NÆRING	27
9.1	SJØSAMISKE STRATEGIER	27
9.2	SATSING PÅ JORDBRUK OG REINDRIFT	28
9.2.1	TILSKUDDSORDNING JORDBRUK	29
9.2.2	TILSKUDDSORDNING REINDRIFT.....	29
9.3	SAMISK REISELIV OG KREATIV NÆRINGSUTVIKLING	30
10	SATSINGSFORSLAG KULTUR	32
10.1	SAEMIEN SIJTE	32
10.2	BÅÅSTEDE.....	33
10.3	BEAIVVÁŠ SÁMI NAŠUNÁLATEÁHTER.....	34
10.4	SAMISK KUNSTMUSEUM.....	36
10.5	VÁRDOBÁIKI	37
10.6	ÁRRAN	38
10.7	SAMISKE MUSEER	39
10.8	SAMISK LITTERATUR	40
10.9	SAMISK FILM.....	41
10.10	JOIK- OG SAMISK MUSIKK.....	42

10.11	INTERNASJONALISERING AV SAMISK KUNST OG KULTUR.....	43
10.12	SAMETINGETS BIBLIOTEK.....	45
11	SATSINGSFORSLAG KULTURMINNEVERN.....	47
11.1	KULTURMINNEARKIV	47
11.2	FORMIDLING AV BYGNINGSVERNPROSJEKTET	48
12	SATSINGSFORSLAG HELSE OG SOSIAL	50
12.1	STYRKET RETTIGHETSARBEID INNEN HELSE OG OMSORGSSEKTOREN	50
12.2	IVARETAKELSE AV SAMISKE BARNES RETTIGHETER NÅR DET ER UNDER BARNEVERNETS OMSORG	51
13	SAMARBEIDSAVTALER	52
13.1	TILSKUDD TIL REGIONALE UTVIKLINGSPROSJEKTER.....	52
14	POLITISK NIVÅ.....	54
14.1	NY TEKNOLOGI I PLENUMSSALEN	54
14.2	ØKTE RAMMER TIL POLITISK DELTAKELSE	54
15	SAMISKE FORMÅL.....	56
15.1	SAMISK ARKIV.....	56
15.2	SENTER FOR SAMISK OPPLÆRING	57
16	MERKNADER I BEHANDLING AV SAK 059/17	58

1 Innledning

Samene er et folk og urfolk som Norge har særskilte folkerettslige forpliktelser til, og Sametinget er samenes representative forsamling. Sametingets budsjett har økt årlig siden 1989, men andelen av statsbudsjettet som bevilges til samiske formål blir stadig mindre sammenliknet med bevilgninger til andre samfunnsformål. Det er derfor grunnlag for å hevde at rammebetingelsene for den samiske samfunnsutviklingen blir stadig dårligere enn tilfellet er for storsamfunnet og majoritetskulturen. Dette er noe som må ligge til grunn for en satsing på samiske saker fra regjering og Storting i 2019.

I 2015 ble Norge kritisert av FNs komite for bekjempelse av etnisk diskriminering (CERD) nettopp for den økonomiske forskjellsbehandlingen av den norske og den samiske befolkningen.¹

Dette budsjettbehovet består av to deler, et konsekvensjustert budsjett og et satsingsforslag. Det har vært en pågående debatt om hvordan Sametingets budsjettvekst skal bestemmes og for 2016 ble Sametinget rammet uforholdsmessig av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform. Sametinget fikk 0,5 % mindre vekst enn andre 50-poster² og i tillegg går kun ¼ av Sametingets budsjett til administrasjon og resten til tiltak i det samiske samfunnet. I 2017 fikk Sametinget også en lav vekst sammenliknet med statsbudsjettet for øvrig. Nedgangen i tildelingene til Sametinget og samiske saker spesielt de siste 4 årene viser at regjeringen systematisk har nedprioritert politikkområdet.

Sametinget har tidligere tatt utgangspunkt i veksten på statsbudsjettet for å sammenligne veksten til samiske formål på statsbudsjettet og til Sametinget. For 2019 budsjettbehovet tok vi utgangspunkt i veksten Stortinget hadde hatt, dette fordi man ikke kan bli enig i hvordan veksten skal være for Sametinget. Vi har bedt departementene i samråd med oss finnes gode sammenligningstall, uten at dette er fulgt opp av noen av departementene. Sametinget har i konsekvensjustert budsjett lagt til forventet lønns- og prisstigning og det er ikke lagt inn reduksjon i henhold til effektiviserings og avbyråkratiseringsreformen da slike innsparinger må tilfalle det samiske samfunn og ikke det norske gjennom overføringer fra Sametingets budsjett til andre deler av statsbudsjettet.

Satsingsforslagene som er lagt ved er tiltak Sametinget i dag ser som viktige og som vil være prioritert ved en økning av Sametingets budsjett.

¹ «Komiteen anbefaler at konvensjonsparten:

c) Etablerer konsultasjonsprosedyrer som bidrar til at Sametinget får de nødvendige økonomiske rammene og sikrer at Sametinget konsulteres i forbindelse med økonomiske initiativ og budsjettmessige tiltak som kan ha direkte innvirkning på samene». Hele dokumentet finnes på

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CERD%2fCO%2f21-22&Lang=en

² Postene 50 – 59 i Statsbudsjettet brukes til overføringer til statlige institusjoner hvor drifts- og investeringsutgifter gis som en netto bevilgning. Det betyr at bevilgningene gis som en rammebevilgning.

2 Budsjettprosedyrer

Sametinget ønsker å ta et større ansvar for utviklingen av samiske saker i Norge. Forutsetningen for dette er at Sametinget settes i stand til å ta vare på og utvikle disse områdene til det beste for samene gjennom forutsigbare rammebetingelser. Slik utviklingen av bevilgninger til samiske formål har vært de 18 siste årene viser at budsjettordningen for Sametinget og samiske saker ikke ivaretar denne forutsetningen.

Sametinget er i dag det eneste folkevalgte organ i Norge uten eget inntektssystem. Sametinget har ikke medbestemmelse på størrelse og fordeling av midlene som tildeles til samiske formål over statsbudsjettet. Dagens system med rammebudsjett til Sametinget fordelt på 6 departementer og budsjett til samiske formål fordelt på 10 departementer har bidratt til pulverisering av ansvar for overføringer til samiske formål. Dagens ordning er underlagt et komplekst styringssystem som innebærer instruksjon fra en rekke enkeltdepartement. Dette forholdet er å betrakte som et vesentlig inngrep i den selvråderetten samene som urfolk burde ha etter internasjonale konvensjoner og avtaler.

Sametinget ønsker en ny modell for rammefinansiering og konsultasjoner i budsjetteringen av Sametinget som vil oppfylle det folkerettslige kravet om selvbestemmelse, og bidra til økt frihet i politiske prioriteringer og økt effektivitet i Sametinget. Dagens budsjettprosess er både ineffektiv og tungvint og krever unødvendig mye ressurser av både Sametinget og departementene. Kommunal- og moderniseringsdepartementet fikk gjort én utredning for å vurdere overføringen av Sametingets bevilgninger til en post. Kommunal og moderniseringsdepartementet har konsultert med Sametinget om dette men man kom ikke fram til noen enighet. Sametinget ønsker at det fremmes en vår proposisjon på linje med Kommuneproposisjonen som legger visse føringer for fastsettelse av Sametinget budsjett, som i dag er tilfelle for kommunesektoren. Dette kunne ikke regjeringen gå med på, så saken har nå stoppet opp. Sametinget ønsker at Stortinget nå tar tak i denne saken for å sikre at internasjonale forpliktelser følges opp i denne saken.

3 Prinsipper for budsjettbehov 2019

Sametinget har lagt om prosedyrer for budsjettbehovsaken. Sametinget har valgt å dele budsjettbehovsaken opp slik departementene gjør til Finansdepartementet, men er tilpasset Sametingets eget behov.

Budsjettbehovsaken er delt i to:

- Konsekvensjustert budsjett.
- Satsingsforslag innenfor ulike områder.

3.1 Konsekvensjustert budsjett

Konsekvensjustert budsjett vil basere seg på Statsbudsjettet 2018 gul bok. Økningene er, som forklart ovenfor, basert på forventet prisstigning på 2,5 % for 2019. I tillegg er det lagt inn økninger Sametinget får i forbindelse med utvidelse av forvaltningsområdet for samisk språk og nye språksentre som har fått midler gjennom søkerbaserte ordninger men som nå vil komme inn med faste direktetilskudd.

3.2 Satsingsforslag innenfor ulike områder

Følgende prinsipper er lagt til grunn for satsingsforslagene:

- Sametingets meldinger og vedtak.
- Regjeringens egne satsinger der Sametinget har en naturlig rolle.
- Etterslep på grunn av en årelang nedprioritering fra regjeringen av Sametingets økonomiske utvikling.
- Nye saker basert på innspilte behov fra det samiske samfunn.

Sametinget har et ansvar for mange sektorer, og derfor er det urimelig å forlange at Sametinget skal sette opp en prioritert liste på satsingsforslagene. Det vi har gjort er å prioritere innenfor de ulike sektorene slik også departementene gjør. Sametinget forventer at budsjettet for 2019 økes i tråd med nasjonale satsinger og at budsjettet ikke har øremerkede midler prioritert av regjeringen.

4 Budsjettbehov 2019

Oversiktstabell for budsjettbehov totalt (i 1000 kroner):

Samletabell	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Konsekvensjustert	485 151	504 605	518 885	537 284	548 039
Satsingsforslag	137 900	177 700	234 450	241 350	266 450
Sum	623 051	682 305	753 334	778 634	814 489

Det totale budsjettbehovet for 2019 er beregnet å være på 197 154 millioner kroner.

Etter ønske fra Stortingets Kommunal- og forvaltningskomité har Sametinget lagt inn tallene for budsjettet 2018 i dokumentet.

4.1 Konsekvensjustert budsjett

	Budsjett 2018	Økning 2019	økning 2020	økning 2021	økning 2022
Virkemidler	317 419	14 260	24 217	32 856	43 898
Politisk	38 232	956	1 935	8 164	4 066
Administrasjon	129 500	4 238	7 581	11 114	14 925
Konsekvensjustert budsjett	485 151	19 454	33 734	52 133	62 888

Sametingets konsekvensjusterte budsjettbehov er på 19,454 millioner kroner for 2019. Det er tatt utgangspunkt i at Sametinget i 2018 vil få en økning i bevilgning på ca. 2,5 % som tilsvarer forventet prisstigning. Dette vil sikre at Sametinget kan opprettholde sin aktivitet på dagens nivå.

- Samfunnsoppdraget til Sametinget er å sikre og utvikle samene som folk og urfolk, vårt språk, vår kultur og vårt samfunn. Dette er et samfunnsoppdrag som er stort og strekker seg over alle samfunnsområder. Det samiske folket har store forventninger til Sametinget, og disse forventningene blir ikke innfridd når bevilgningene til Sametinget og samiske formål har en realnedgang. Dette er med å senke tilliten til Sametinget i det samiske folket.
- Fra 2015 ble bevilgningene til Sametinget og øvrige samiske formål underlagt Regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform. Reformen skal bidra til «respekt for skattebetalernes penger og motarbeide sløsing med offentlige midler». Gevinsten av denne effektiviseringen av det samiske samfunnet overføres det norske fellesskapet, og altså ikke det samiske samfunnet der effektiviseringen finner sted. Av den grunn er dette ikke tatt hensyn til i konsekvensjusteringen i budsjettet. Det er omtrent 2/3 av Sametingets bevilgning går til virkemiddelbruk i det samiske samfunnet.

4.1.1 Virkemidler

Hovedtabell	Budsjett 2018	Økning 2019	økning 2020	økning 2021	økning 2022
Språk	91 731	8 182	12 654	15 468	18 669
Kunnskap	45 920	1 268	2 448	3 689	5 022
Areal og miljø	1 500	38	76	116	160
Næring	34 622	1 328	2 189	3 105	4 099
Kultur	128 998	3 121	6 320	9 677	13 276
Helse og sosial	3 131	78	159	243	333
Kulturminnevern	7 487	145	168	245	279
Internasjonalt samarbeid og likestilling	2 030	51	103	157	216
Samarbeid	2 000	50	101	155	1 845
Sum virkemidler	317 419	14 260	24 217	32 856	43 898

Alle områdene er justert for prisstigning på 2,5 %. I tillegg har vi lagt inn Rørø som ny forvaltingskommune i språkområdet fra 2019. Det er også beregnet tre nye språksentre inn i 2019 som har fått søkerbaserte tilskudd i tre år og derfor vil komme inn å få direktetilskudd fra og med 2019. Dette er språksenteret i Bodø, Oslo og Kvænangen. I 2020 er det lagt inn enda to språksentre, Karasjok og Hattfjelldal.

4.1.2 Politisk nivå

Politisk nivå	Budsjett 2018	Økning 2019	økning 2020	økning 2021	økning 2022
Politisk nivå	38 232	956	1 935	8 164	4 066
Sum	38 232	956	1 935	8 164	4 066

Justert for prisstigning på 2,5 %. I tillegg er det i 2021 lagt inn 5,2 millioner kroner for gjennomføring av Sametingsvalget.

4.1.3 Administrativt nivå

Administrativt nivå	Budsjett 2018	Økning 2019	økning 2020	økning 2021	økning 2022
Administrativt nivå	129 500	4 238	7 581	11 114	14 925
Sum	129 500	4 238	7 581	11 114	14 925

Justert for prisstigning på 2,5 %. I tillegg er det lagt inn en stillingsressurs i 2019 i forbindelse med at Rørø kommer inn som forvaltingskommune for samisk språk.

5 Satsingsforslag innenfor ulike områder

Satsingsområder	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Språk	35 000	50 000	65 000	70 000
Kunnskap	27 000	28 450	28 100	28 000
Arealer og miljø	9 000	10 000	11 000	12 000
Næring	23 600	20 000	20 000	20 000
Kultur	70 000	112 200	102 950	126 150
Kutlurminnevern	3 600	4 300	3 300	2 300
Helse og sosial	2 000	2 000	2 000	2 000
Samarbeidsavtaler og regionale utviklingsprosjekter	3 000	3 000	3 000	3 000
Politisk nivå	4 500	4 500	6 000	3 000
Sum	177 700	234 450	241 350	266 450

I alle satsingsforslagene så er det beregnet inn en overhead til Sametinget på 30%.

Sametingets totale budsjettbehov innenfor satsingsområdene er på 177,7 millioner kroner for 2019.

6 Satsingsforslag språk

Samisk språk er en av de viktigste bærebjelkene i det samiske samfunnet. Styrking og utvikling av samisk språk er en av Sametingets hovedoppgaver. I NOU 2016: 18 - Hjertespråket drøftes en rekke store utfordringer i arbeidet for styrking og utvikling av samisk språk. Rapporten viser at det er et stort behov for at det igangsettes en rekke tiltak for å styrke de samiske språkene. Utvalget har lagt frem både forslag på lovendringer og forslag på tiltak.

Sametinget skal ha det overordnede ansvaret for organisering og finansiering av samisk språkarbeid. Det er en av våre hovedoppgaver å arbeide for at språket styrkes og utvikles i fremtiden. Alle samer skal sikres tilgang til samiske språkarenaer, samiske tjenestetilbud og muligheter for å bruke sitt eget språk. Dersom dette skal la seg gjøre, ser Sametinget behov for økt satsning innen samisk språk.

Oversiktstabell for satsingsforslag (i 1000 kroner):

Navn på satsing	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Språkreform	35 000	50 000	65 000	70 000
Sum	35 000	50 000	65 000	70 000

6.1 Språkreform

Språkreform	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Økt antall språkbrukere	10 000	10 000	15 000	15 000
Øke bruken av samisk språk på alle samfunnsområder	25 000	40 000	50 000	55 000
Sum	35 000	50 000	65 000	70 000

Hva er problemet:

Samisk språk er gjennom lov likestilt med norsk språk, men dette er kun gjennom lov og ikke gjennom hvordan dette praktiseres. Et viktig problem er at statusen for språkene er lavere blant annet fordi det i mange sammenhenger ikke settes krav til bruk av språket, og det settes ikke av tilstrekkelig med ressurser fra sentralt hold til å heve statusen på språket. Det er også lite kunnskap i den norske befolkningen generelt men også i offentlige instanser om samisk språk og historie. Dette bidrar til mange fordommer og en generell misnøye med rettigheter som er gitt det samiske folket.

Alle de samiske språkene defineres som truede eller særlig truede språk, og situasjonen for lule- og sørsamisk språk er særdeles kritisk. Det haster derfor med å få satt i gang kombinerte satsinger på flere områder. Det offentlig nedsatte språkutvalget la fram NOU 2016: 18 - Hjertespråket i oktober 2016. De konkluderer med at det er et stort behov for å få igangsatt mange tiltak på flere samfunnsområder.

Mangel på kompetanse og ressurser på de ulike forvaltningsnivåene fører til brudd på samelovens språkregler og at brukerne ikke får tilstrekkelige tilbud. Dette bunner både i fordommer men også for lite kunnskap i offentlig sektor. Det er for lite tilgjengelig informasjon om samiske språkrettigheter, og det mangler veiledning.

Det samiske samfunnet er i endring, flere samer bor og flytter til større byer og tettsteder. Disse endringene medfører at flere samer og samisk språklige bor i byer. Mye tyder på at tjenestetilbudet overfor den samiske befolkningen i byene er mangelfull. Det er svært mangelfullt at samisk språklige tjenester uteblir i en årrekke på lovpålagte områder, så som barnehage, skole og kulturtilpassede helsetjenester. Det er

også mangelfullt at ressurser til etableringer av sosiale og fysiske møte plaser, som kunne vært verdifulle samiske kulturelle- og språklige arenaer utelir. Sametinget og det samiske samfunnet må møte en slik utfordring på en tilstrekkelig måte.

Hva vil vi oppnå?

NOU 2016: 18 - Hjertespråket viser at det er et stort behov for å gjennomføre tiltak for å styrke og utvikle samisk språk. Rapporten vektlegger behovet for rekruttering av samiskspråklig kompetanse, gode opplæringsstilbud og tiltak rettet mot barn og unges språkopplæring særlig tungt.

Sametinget foreslår at rapporten følges opp gjennom en språkreform som skal bidra til å løfte statusen på samisk språk i Norge slik at samisk språk synes og høres på alle samfunnsområder. Reformen kan blant annet legge opp til at samisk språk skal være en naturlig del innenfor alle samfunnsområder i Norge, slik norsk allerede er i dag.

Sametinget har i 2018 fått 5 millioner for oppfølging av Hjertespråket tilknyttet språk, og 5 millioner til språkarbeid i barnehager. Sametinget ser dette som en startbevilgning for oppfølgingen av NOU 2016:18 Hjertespråket. Sametinget har ikke i budsjettbehovsaken konkretisert hvilke tiltak Sametinget vil prioritere fordi det skal fremmes en egen sak i Sametingets plenum om språkreformen med prioriterte tiltak. Budsjettbehovet fremmes i denne saken fordi oppfølgingen av NOU 2016: 18 - Hjertespråket og en fremtidig språkreform vil ha konsekvenser for budsjettet de kommende årene.

Mål med satsingen:

Samfunnsmål: Samisk språk synes og høres på alle samfunnsområder

Effektmål 1: Flere lærer seg samisk språk

Effektmål 2: Flere bruker samisk språk

Beskrivelse av tiltak innen språkreformen:

Sametinget ser behov for en solid satsning på samisk språk. NOU2016:18 Hjertespråk støtter opp om dette. Sametinget vil organisere oppfølgingen av forslagene i Hjertespråk gjennom en helhetlig om målrettet språkreform. Språkreformen skal ha en bred satsning på de samiske språkene, og omfatte alle nivåer i samfunnet. Språkreformen skal bidra til å øke antall språkbrukere og samtidig øke bruken av samisk språk i samfunnet. For å lykkes med dette vil det være behov for å igangsette gode tiltak som retter seg både mot offentlige institusjoner, kommuner og lokalmiljø, den enkelte språkbruker og barn og unge. Det er nødvendig med god informasjon om samisk språk i samfunnet, veiledning av språkinstitusjoner, kompetanseheving innenfor alle samfunnsområder og ett sterkt løft for de samiske språkene. Sametinget kaller satsningen «Språkløftet».

Språkreformen deles inn i to hovedsatsninger; øke antall språkbrukere og økt bruk av samisk språk i samfunnet.

Tiltak 1: Øke antall språkbrukere

Det er avgjørende for de samiske språkene at det for fremtiden sikres et tilstrekkelig antall språkbrukere. Tiltaket innebærer satsning på ulike nivåer.

Det er behov for å sikre rett til opplæring i samisk språk gjennom revidering av dagens lovverk. Språkrettigheter er i dag i hovedsak begrenset til forvaltningsområdet for samisk språk. Det vil være behov

for en individuell rett til opplæring i samisk språk uavhengig av bosted samt en gjennomgang av dagens forvaltningsområde.

Det er behov for en gjennomgang av rolle og- ansvarsfordeling innen samisk språk, og tiltaket innebærer videreutvikling av eksisterende og eventuelt opprettelse av nye språkinstitusjoner.

Det er en forutsetning at en rekke rammebetingelser er på plass. Det må finnes helhetlige opplæringstilbud, opplæringen må skje etter sterke språkmodeller og det må finnes tilstrekkelig med læremidler og språkfaglige verktøy. Det er behov for språkstøtte i lokalmiljøet og at det finnes gode språkarenaer i tilknytning til opplæring i samisk på de ulike nivåene, fra barnehage til voksenopplæring.

Faglig kompetanse i opplæringsinstitusjonene er avgjørende, og det er behov for en sterk rekrutteringsinnsats. Det må rekrutteres til opplæring i samisk språk, og samtidig rekruttering av fagkompetanse til offentlig tjenesteyting.

Jevnlige kartlegginger over språkbrukere og språkundørsøkelser vil gi nyttig informasjon i arbeidet med å øke antall språkbrukere. Slike kartlegginger vil være nødvendig for å gi oss kunnskap om utviklingen av samisk språk.

I arbeidet for å øke antall språkbrukere er en forutsetning at tiltak som utarbeides tilpasses de ulike språkområdene og språksituasjonene. Det vil være nødvendig å utarbeide ulike utviklingsprogrammer for de samiske språkene. Samtidig vil det være behov for en overordnet handlingsplan for samiske språk, hvor både Sametinget og regjeringen er forpliktet til å legge til rette for styrking av samiske språk.

I arbeidet for å øke antall språkbrukere vil rekruttering stå sentralt. Vi ønsker at flere foreldre skal velge samisk språk som hjemme-språk, og velge samisk som opplærings-språk i skole og barnehage. Det vil være viktig med en satsning for å rekruttere flere ungdom til å velge samisk språk i videregående opplæring, rekruttere voksne til nybegynneropplæring i samisk språk og rekruttere flere til studier i samisk språk.

Satsingen har et totalbudsjett på kr 50 000 000 over 4 år i tråd med økonomiske og administrative konsekvenser i NOU2016:18 Hjertespråket

Tiltak 2: Øke bruken av samisk språk på alle samfunnsområder

Tiltaket innebærer satsning på ulike nivåer.

I arbeidet for å øke bruken av samisk språk er det en forutsetning at lovverket sikrer mulighet til bruk av samisk språk på ulike samfunnsområder. Det vil være behov for en revidering av lovverk som berører samisk språk.

Det er behov for et stort kompetanseløft i offentlig og kommunal forvaltning. Mangel på kompetanse og ressurser på de ulike forvaltningsnivåene fører til brudd på samelovens språkregler og at brukerne ikke får tilstrekkelige tilbud. Det er behov for økt informasjon om samiske språkrettigheter, veiledning og kompetanseheving gjennom ulike veiledningsprogrammer.

Synliggjøring av samisk språk er viktig både for å styrke språkets status og øke bruken av samisk språk i det offentlige rom. Synliggjøring av samisk språk bør skje lokalt så vel som nasjonalt. Synliggjøring av

samiske stedsnavn vil være en viktig del av arbeidet med å synliggjøre samisk språk i samfunnet, og det er nødvendig at flere stedsnavn dokumenteres og tas i bruk.

Kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk og de samiske språksentrene er Sametingets viktigste samarbeidspartnere i arbeidet for å styrke samisk språk lokalt. Mangel på kompetanse gjør likevel at kommunenes og språksentrenes arbeid kan være utfordrende. Kommunene og språksentrene utvikler aktivitetsplaner for bruken av midler fra Sametinget. Det er imidlertid behov for kommunale språkplaner, og en helhetlig satsning på samisk språk i kommunene. Kompetanseheving og rekruttering vil også være av stor betydning for kommunenes og språksentrenes arbeid.

Normering av samisk skriftspråk og godkjenning av ny terminologi er en grunnstein for språkutviklingsarbeid. Det vil derfor være viktig at dette arbeidet organiseres gjennom et permanent organ med tilstrekkelige ressurser. Det fellesnordiske aspektet med et felles organ for godkjenning og normering av terminologi og språk må bli en permanent organisasjon.

Ume-, pite- og skoltesamisk språk er i en særdeles sårbar situasjon, og vil i fremtiden ha behov for ekstraordinære tiltak for å overleve som språk. Tiltak for disse språkene er ikke løftet spesielt i Hjertespråket, men den kommende språkreformen vil også omfatte mål og tiltak for vitalisering og utvikling av språkene.

Språkfaglige verktøy spiller en viktig rolle i språkopplæring, og det er et stort behov for utvikling av ulike typer språkfaglige verktøy.

Språkteknologi er en forutsetning for at samisk språk skal kunne overleve som bruksspråk i et moderne samfunn. Bruk av samisk språk i IKT-sammenheng handler om utvikling av programvare og utvikling av nyttige teknologiske verktøy.

Samiske medietilbud må utvikles, og de samiske språkene må synes og høres i større grad i medier. Rekruttering av fagkompetanse til samiske medier, og økt programtilbud vil være en viktig satsning.

Barn og unges språkutvikling påvirkes av samfunnet rundt oss. I et moderne samfunn med ulike typer media tilbud og ny teknologi vil det være nødvendig med utvikling av samiskspråklige tilbud. Dubbing av barnefilmer, digitale plattformer, applikasjoner og spill vil være av stor betydning for barns språkutvikling.

Satsingen har et totalbudsjett på kr 170 000 000 over 4 år i tråd med økonomiske og administrative konsekvenser i NOU 2016: 18 - Hjertespråket.

7 Satsingsforslag Kunnskap

Det er viktig å satse på barnehager, skoler og forskning for at barn og unge skal kunne være med å utvikle et levedyktig samisk samfunn. Videre er det viktig at det tilrettelegges for et opplæringstilbud og et høyere utdanningstilbud tilpasset det samiske samfunnets behov. Samisk verdigrunnlag, både språklig og kulturelt, må være grunnpilaren i utdanningsløpet.

NOU 2016:18 – Hjertespråket beskrev hvordan barnehager er sentrale for barns språkopplæring. Økt bruk og styring av samiske språk i barnehager og skoler vil være blant de viktigste tiltak. I statsbudsjettet for 2018 ble det foreslått en økning til Sametinget på 5 millioner for arbeidet til oppfølgingen av hjertespråket i barnehager. Sametinget har en forventning om at denne satsingen videreføres. Den er derfor ikke tatt med i dette satsingsforslaget.

Oversiktstabell for satsingsforslag i prioritert rekkefølge (i 1000 kroner):

Navn på satsing	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Arbeid med barns rettigheter	2 000	2 000	2 000	2 000
Læreplanarbeid	6 000	2 450	2 100	2 000
Læremiddelutvikling	7 000	12 000	12 000	12 000
Rekruttering til høyere utdanning	10 000	10 000	10 000	10 000
Arbeidet med árbediehtu	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum	27 000	28 450	28 100	28 000

7.1 Arbeid med samiske barns rettigheter

Arbeid med barns rettigheter	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lovarbeid	1 000	1 000	1 000	1 000
Utredninger	500	500	500	500
Samarbeidsmøter	500	500	500	500
Sum	2 000	2 000	2 000	2 000

Hva er problemet?

I dag har ikke samiske barn rett til et samisk barnehagetilbud og dette bidrar til en svekkelse av det samiske språket. For å kunne endre dette må det aktivt jobbes med lovarbeid knyttet til samiske barns rettigheter. Dette er et arbeid som krever innsats og er noe som må jobbes med kontinuerlig.

Hva vil vi oppnå?

Satsingen går derfor ut på å styrke Sametingets kapasitet i lovarbeid knyttet til barns rettigheter og som i tillegg kan gi informasjon om rettigheter og plikter av samisk barnehagetilbud til publikum.

Mål med satsingen:

Samfunns mål: Samiske barns rettigheter er likestilt med norske barn.

Effekt mål 1: Styrkede rettigheter for samiske barn

Effekt mål 2: Økt samisk språkbruk i barnehagene.

Satsingen har en totalramme på 8 millioner kroner over 4 år.

7.2 Læreplaner

Læreplanarbeid	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Styrking av adm ressurser	2 000	2 000	2 000	2 000
Finansiering av fagplanarbeidet	3 500	0	0	0
Finansiering utarbeidelse av veiledninger	150	100	100	0
Finansiering terminologiarbeid	100	100	0	0
Implementering av læreplaner	250	250	0	0
Sum	6 000	2 450	2 100	2 000

Hva er problemet?

I Stortingsmeldingen nr. 28 (2015-2016) Fag- Fordypning- Forståelse er det forutsatt at de samiske parallelle likeverdige læreplanene og læreplanene i faget samisk, og veiledning til disse og utgis samtidig med de ordinære læreplanene. Dette fører til at Sametinget må fornye eksisterende læreplaner, slik at de følger fagfornyelsen. I følge Utdanningsdirektoratets fremdriftsplan skal skolene/skoleeierne nye læreplanverkene iverksettes høsten 2019. En fornyelse av fagene i grunnopplæringen fører til at nye læremidler må produseres. Dette er en satsing Sametinget vanskelig kan gjøre med dagens budsjettammer. For at Sametinget kan følge sitt lovpålagte ansvar vil det være behov for økt bevilgning.

I statsbudsjettet 2018 foreslår departementet en økning på 3 millioner kroner til Sametingets arbeid med læreplaner og læremidler. Denne foreslåtte økningen har sammenheng med den pågående fagfornyelsen. Sametinget antar at minst halvparten av den foreslåtte økningen vil gå til arbeidet med læreplanrevidering. Økningen til læremiddelproduksjon blir således ikke særlig stor, og spesielt ikke med tanke på at det skal produseres samiske læremidler på tre samiske språk. Manglende ressurser begrenser Sametinget arbeid med å vareta det lovpålagte ansvaret og vår reel mulighet til å påvirke utviklingen på samiskopplæring.

Hva vil vi oppnå?

Stortinget har vedtatt at fagene i grunnopplæringen skal fornyes, jf. St meld nr. 28 (2015-2016) og Stortingets innstilling 19 S (2016 – 2017). Sametinget har et lovpålagt ansvar for utvikling avlæreplaner. Departementets årlige bevilgning til utdanningsformål, tar ikke tilstrekkelig gradhøyde for ekstra arbeid og kostnader som fastsetting av læreplaner bringer og tillater ingen satsning på læremidler som står i forhold til fagfornyelsen. På bakgrunn av dette ser Sametinget et behov for å øke finansieringen til utdanningsformål, for å sikre at samiske barn og unge får likeverdig opplæring som i det norske skoleverket.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Det samiske samfunnet har kunnskap, kompetanse og ferdigheter for å sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunns liv.
- Effektmål 1:* Det finnes gode og oppdaterte læreplaner, veiledninger og støttemateriell på alle tre samiske språk samtidig med de nasjonale dokumentene.
- Effektmål 2:* Samiske lærere og skoler med samisk opplæring kan imøtekomme endringer i læreplanene og implementere disse.
- Effektmål 3:* Samiske elever har tilgang til samiske læremidler i tråd med gjeldende læreplanverk på alle tre språk og i alle fag i grunnopplæringen.

Satsingens innhold:

Sametinget foreslår fem ulike tiltak, som sammen skal vil danne en helhetlig satsing for å oppdatere læreplanene i henhold til fagfornyelsen. Sametingets foreslåtte satsing konkretiseres til fem ulike tiltak. Tiltakene viser hvordan økte ressurser vil rettes mot arbeid med å utvikle læreplaner for den samiske skolen, for elever utenfor forvaltningsområdene og i forhold til innholdet i nasjonale fagplaner, utarbeide veiledninger, vurderinger og annet materiell, utvikling av ny terminologi og implementering av de nye planene.

I utgangspunktet følger Sametinget Utdanningsdirektoratets fastsatte tidsplan og aktiviteter når det gjelder arbeid med læreplanfornyelse og implementeringsarbeidet. I tillegg må Sametinget ha hensyn til flere forhold, som bringer ekstra utfordringer og arbeid. Sametinget har gjennom tidligere erfaringer og prosesser identifisert at disse tiltakene er sentrale for å sikre god kvalitet på de nye læreplanene og få disse implementert i skoleverket. Det er ressurskrevende å fornye alle læreplaner. Fastsettelse av forskrifter innebærer at visse prosedyrer må følges.

Satsingsforslaget har en total ramme på 12,55 millioner kroner over 4 år.

Tiltak 1 - Administrasjon

Fastsetting av forskrifter er lovpålagt oppgave for Sametinget. Forskriftsarbeid er omfattende og krevende, med involvering av mange parter som Sametinget må ha tett dialog og samhandling med. Dette medfører økt arbeidsmengde og reisevirksomhet for Sametinget. Sametingets administrasjon har i dag syv i 100 % stilling, to i 50% stilling og en i 80% stilling. Sametinget ser behov for ytterligere to årsverk for å administrere arbeidet med utvikling av nye læreplaner og det øvrige arbeidet som følger fagplanfornyelse.

Tiltak 2 – Finansiering av fagplanarbeid

Sametinget må opprette egne samiske læreplangrupper til hvert fag som det skal utvikles læreplan til, og referansegrupper. Det er læreplaner på grunnskolenivå og på videregående nivå i fagene samisk, norsk, duodji, KRLE, musikk, mat og helse, samfunnsfag, historie og naturfag. Hver gruppe vil bestå av minst 3-6 personer. Medlemmene må honoreres ellers frikjøpes fra deres arbeidsgiver for dette arbeidet. Sametinget må dekke reise og opphold slik at gruppemedlemmene kan møtes. Sametinget har med dagens budsjett ikke kapasitet til å koordinere og finansiere all utviklingsarbeid, reise, opphold og øvrige kostnader som følger av fagfornyelse. Sametinget har behov for ekstra midler til arbeidet med utvikling av læreplanene. I disse midlene vil det være kostnader knyttet opp mot 12 fagplangrupper og 8 referansegrupper. I tillegg er det beregnet kostnader ved oversetting, layout og publisering

Tiltak 3 - Finansiering av utarbeidelse av veiledninger, vurderinger og annet støttemateriell

Utdanningsdirektoratet har fastsatt at det skal utarbeides veiledninger, vurderinger og støttemateriell til de nye læreplanene. Sametinget må engasjere fagplangruppe og andre eksterne ressurser til dette arbeidet. Ett viktig tema er hvordan synliggjøre og ivareta tradisjonell kunnskap i opplæringen. Det vil være behov for finansiering av dette arbeidet fra 2019 til 2021. Slik støttemateriell er viktig for å sikre kvaliteten på undervisningen og gjør implementeringen av nye læreplaner lettere. Til utvikling av veiledningsressurser og vurderingsmateriell vil utgiftene omfatte møtevirksomhet, bistand fra eksterne fagfolk og oversetting.

Tiltak 4 - Finansiering av terminologiarbeid

Læreplaner, veiledninger og tilhørende støttemateriell skal utvikles og utgis på alle tre samiske språk. Ressurspersonene som utvikler læreplanene og oversetter og tilpasser disse til de ulike samiske språkene. De har et ekstra arbeid med å jobbe frem forslag på fagtermer som skal brukes på de ulike samiske språkene. Så er det opp til Sametinget å fastsette terminologien. Dersom det må utvikles nye termer, må dette opp til fastsetting i eget organ, Giellagáldu. Sametinget har erfaring fra siste læreplanfornyelse at terminologiarbeidet er viktig og omfattende arbeid som må gjøres og som Sametinget må finansiere slik at det gjennomføres. Arbeidet kan i hovedsak gå parallelt med læreplanutviklingen, fra 2019-2020. Kostnadene er knyttet opp mot bistand fra fagfolk.

Tiltak 5 - Finansiering av implementeringsarbeidet

Implementeringsfasen skal skje samtidig med læreplanutviklingen. Utvikling av nye læreplaner vil alene ikke styrke opplæringen og forståelse av intensjonen med læreplanverket, det er avhengig av gode prosesser og bred involvering av alle ansvarlige parter i en tidlig fase – fra fylkesmennene, fylkeskommuner, kommuner, skoleeiere og skoler.

Når læreplanene skal tas i bruk lokalt, planlegger Sametinget å tilby skoleeier og lærere kurs og veiledning om innholdet i de nye læreplanene og gi støtte og oppfølging i implementeringsprosessen. Sametinget skal også gi innspill til hvilke statlige tiltak som kan styrke skoleeiers og skoleledernes mulighet til å imøtekomme kravene i de nye læreplanene. Arbeidet med forberedelse og gjennomføring skal gjøres i løpet av 2019-2021 og vil kreve ekstra finansiering. Sametinget har allerede i dag hyppigere møtevirksomhet og samhandling med departementet og utdanningsdirektoratet i forbindelse med fagfornyelsen. Det er viktig at vi har hyppig samhandling og god dialog om de ulike fasene i fagfornyingsprosessene. I tillegg har vi egne seminarer og høringsprosesser for å sikre bredinvolvering.

7.3 Læremidler

Læremiddelutvikling	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Økte tilskudd til ordinære trykte og digitale læremidler	5 000	10 000	10 000	10 000
Stimuleringstiltak ordnære trykte og digitale læremidler	500	500	500	500
Økt tilskuddspost til særskilt tilrettelagte læremidler	500	500	500	500
Utvikling av læringsressurser om mobbing, rus, vold og overgrep	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum	7 000	12 000	12 000	12 000

Hva er problemet?

I 2020 skal de nye læreplanene tas i bruk i skolene, og dette skaper behovet for nye læremidler på alle tre samiske språk. Departementet bevilger Sametinget årlig midler til utdannings-formål, og det påpeker at «Det er et høyt prioritert mål for tilskuddet at de samiske elevene skal få raskere og bedre tilgang til læremidler på sitt eget språk».

I Regjeringens digitaliseringsstrategi for grunnopplæringen 2017–2021, *Framtid digitalisering og fornying*, påpekes behov for tiltak for utvikling av nye gode digitale læremidler som utnytter det digitale mediet i større grad enn i dag og som er tilpasset alle grupper elever. Sametinget har i sitt innspill til denne strategiplanen påpekt utfordringene med manglende samiske digitale verktøy til opplæring, begrenset omfang og funksjonalitet på de samiske digitale læremidler samt den varierende situasjonen i skolenes IKT-utstyr og kompetanse om bruken av disse, jf. undersøkelsen Monitor i skolen 2016. Sametinget ser behov for større satsning på samiske digitale læremidler og spesielt for samisk fjernundervisning. Det er

behov for økt satsning på utvikling av digitale verktøy og programvarer på samisk, for å oppnå en mer likeverdig og helhetlig opplæring for samiske barn

Hva vil vi oppnå?

For å imøtekomme behovene og for å nå målet om å få raskere og bedre tilgang til nye samiske læremidler, vil Sametinget ha en ekstra satsning med tilskudd til utvikling og stimuleringstiltak over en fire års periode. Til grunn for vårt arbeid ligger Sametingets opplæringsmelding fra 2011 og Sametingets handlingsplan for læremiddelutvikling som skal revideres i 2019, samt matrise som læremiddelbehov på fag og nivå.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Samiske elever har kvalitetsmessige gode samiske læremidler, som er i tråd med læreplanene
- Effektmål 1:* Økt tilgang på samiske læremidler på alle tre samiske språk produsert etter nyeste læreplaner.
- Effektmål 2:* Flere samiske læremiddelforfattere, -oversettere, og –produsenter.
- Effektmål 3:* Økt kompetanse hos utviklere av samiske læremidler
- Effektmål 4:* Økt tilgang på digitale læremidler av god kvalitet
- Effektmål 5:* Samiske barn med særskilte behov har gode læringsressurser tilpasset sitt nivå.
- Effektmål 6:* Tilgang til læringsressurser som motvirker mobbing, og ressurser som øker elevens kompetanse om rusproblematikk, vold og overgrep.

Satsingens innhold:

Sametinget foreslår fire ulike tiltak, som sammen skal vil danne en helhetlig satsing for å oppdatere læremidlene i henhold til fagfornyelsen. Tiltakene viser hvordan Sametinget med økte ressurser vil utvikle læremidler på de tre samiske språkene i tråd med de nye læreplanene for samiske barn og unge. Opplæring er en lovpålagt rett, som Sametinget og myndighetene er forpliktet til å tilrettelegge for.

Fagfornyelsen skaper et nytt behov for oppdatere læremidler. For at samiske barn og unge har samme tilbud som elever i det norske skoleverket er det et behov for tilpassede læremidler på samisk. Sametinget ser særlig utfordringer med digitale læremidler, hvor det er behov for tiltak for å heve kvaliteten på læremidlene og kompetansen til å utvikle digitale læremidler. Sametinget har ansvar for utviklingen av alle læremidler i grunnskolen, samt læremidler til barn og unge med særskilte behov. Dette er et stort ansvarsområde med svært begrensede ressurser.

Satsingsforslaget har en total ramme på 43 millioner kroner over 4 år.

Tiltak 1 - Økt rammen og produksjonen for læremiddeltilskudd – ordinære trykte og digitale

Fagfornyelse av Kunnskapsløftet utløser et behov for nye læremidler fra skoleåret 2020/21, da de nye læreplanene skal tas i bruk. Sametinget har ansvar for utvikling av læremidler på tre samiske språk, nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk fra 1.- 13. årstrinn. Sametinget har også ansvar for å utvikle læremidler og materiell til elever med særskilte behov. Departementets årlige bevilging til utdanningsformål, tillater ingen satsning på læremidler som står i forhold til fagfornyelsen. De årlige bevilgningene frem til nå, gjenspeiler dagens situasjon, hvor vi enda har etterslep på samiske læremidler i alle fag og på alle samiske språk.

Når tilgang på samiskspråklige læremidler ikke er tilstede er alternativet å velge norske læremidler. Det innebærer at grunnskoler blir tvunget til å velge bort samisk språk. Dette i seg selv er brudd på opplæringsloven og menneskerettighetene. Hvis samisk språk skal høres, sees og brukes i samfunnet, må det tilrettelegges for språkutvikling allerede i barnets opplæringsfase, noe som betyr at mangelfull tilgang til kvalitative læremidler gjør at bruken av det samiske språket vil bli ytterligere svekket som igjen vil gå utover de allerede truede samiske språkene.

Sametinget vil derfor ha en ekstra satsning på læremiddelutvikling over en fire års periode, men det målet at vi får produsert raskere nye læremidler i henhold til de nye læreplanene.

Tiltak 2 - Stimuleringstiltak – rekruttering og kompetanseheving

Økt bevilgning til læremiddeltilskudd utløser behov for flere ressurspersoner som kan utvikle læremidler. Det er i dag mangel på samiske læremiddelforfattere og oversettere, spesielt i lulesamisk språk. Ved frafall av forfattere er det ikke enkelt å finne erstattere og produksjonstiden på læremiddelverk tar lenger tid enn normalt. Det hender også at påbegynte prosjekter må avslutte underveis. Denne situasjonen er utilfredsstillende for alle parter, og ikke minst brukere av samiske læremidler.

Sametinget har gjennom flere år gitt tilskudd til digitale læremidler. Disse produseres i hovedsak av små forlag med begrenset økonomi. Dagens samiske digitale læremidler har begrenset digital funksjonalitet. Med regjeringens IKT-satsning for skolen og det økte kravet til digitale ferdigheter hos elevene, behøver utviklere oppdatering og kompetanseheving for å kunne tilby samiske elever digitale læremidler som er i henhold til de gjeldende faglige krav.

Evalueringsrapporten for tilskudd til utvikling av samiske læremidler, gjennomført av Finnut i 2007 kommer med en del tilrådninger for nettopp de nevnte tiltakene. Tilrådninger som listes opp i rapporten er deriblant,

- Kompetansehevende tiltak som seminarer og konferanser
- Etablere møteplasser mellom Sametinget, andre forvaltningsaktører, læremiddelprodusenter, utdannings- og forskningsinstitusjoner og forfattere
- En mer operativ veileder- og rådgivningsfunksjon

For å imøtekomme utfordringen med manglende utviklingsressurser, vil Sametinget igangsette tiltak både i forhold til å rekruttere samiske forfattere og oversettere. Sametinget vil også igangsette tiltak i forhold til kompetanseheving av læremiddelutviklere blant annet på de pedagogiske kravene og de tekniske kravene til digitale læremidler. Stimuleringstiltakene skal bidra til at de små miljøene av samiske læremiddelutviklere kan få et faglig nettverk med støtte til utviklingsarbeidet av samiske læremidler. De vil lettere kunne få tips og veiledning hos andre som også jobber med lignende prosjekter. Utviklingsarbeidet kan slik effektiviseres da flere tar del i arbeidet.

Tiltaket krever finansiering av ekstern prosjektleder for planlegging, gjennomføring og evaluering av tiltakene. Det må samarbeid med ulike fagmiljøer og gjennomføres over fire år.

Tiltak 3 - Økt ramme for utvikling av særskilt tilrettelagte læremidler

Etter opplæringsloven har elever som ikke har eller som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringsstilbudet, rett til spesialundervisning. Og departementet skal sørge for at det blir utarbeidet lærebøker og andre læremiddel for spesialundervisning.

Samiske barn og unge med særskilte behov, har mange andre utfordringer i dag sammenlignet med norske barn. Det er stor mangel på samiske kartleggings- og diagnostiseringsmateriell, læringsressurser og

samiskspråklige spesialpedagoger og annen fagekspertise. Dette kan føre til en vesentlig forskjell mellom kvaliteten på barnehage- og opplæringstilbudet for samiske barn og ikke samiske barn.

Statped produserer og tilbyr gratis norskspråklige pensumbøker som lydbøker. Sametinget har ansvar for å utvikle læremidler for samiske elever med særskilte behov, men dagens tilmålte tildeling av ressurser fra Kunnskapsdepartementet gir ikke Sametinget mulighet til å prioritere mengden og bredden av læremidler som det er behov for innen særskilt tilrettelagt opplæring.

Sametinget vil derfor over en 4-årsperiode gi tilskudd til utvikling av læremidler for spesialundervisning, samiske lydbøker for elever med:

- Svekket syn
- ADHD med konsentrasjonsvansker
- Dysleksi eller andre lesevansker
- Fysisk funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese en bok, for eksempel CP, ME eller Parkinson
- Kognitive utfordringer og språkvansker på grunn av sykdom eller skade

Sametinget vil arbeide for å få til samarbeid med Statped, Norsk Lyd- og blindeskriftbibliotek og Lydbokforlaget om produksjon av samiske lydbøker. Utviklingen skal skje ved samarbeid med de som har lydopptaksutstyr, studio og andre produksjonstekniske utstyr, fagpersoner, ingeniører og erfaring og kompetanse med kvalitetssikring av innleser stemmer.

Tiltak 4 – Utvikling av læringsressurser om mobbing, rus, vold og overgrep

Sametinget må satse på nye prioriteringer i årene som kommer. Tiden er overmoden til at det utvikles læremidler som bidrar til å forebygge og forhindre mobbing og krenkelser, samt utvikle læringsressurser og verktøy som omfatter temaer som rus, vold og overgrep. Dette er vanskelige temaer å ta opp, samtidig er det viktig at elever lærer om disse tingene, både å sette grenser for egen atferd og for å sette grenser for hva man ikke bør tolerere av atferd hos andre.

7.4 Rekruttering til høyere utdanning

Rekruttering til høyere utdanning	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Økte tilskudd til stipend for høyere utdanning	10 000	10 000	10 000	10 000
Sum	10 000	10 000	10 000	10 000

Hva er problemet?

Befolkningstallet i de samiske områdene følger en saktegående negativ trend, preget av en aldrende befolkning. Denne utviklingen påvirker antall potensielle studenter til samisk høyere utdanning. Også statens tidligere fornorskingspolitikk har ført til at dette rekrutteringsgrunnlaget er lavt. Det er derfor et relativt lite rekrutteringsgrunnlag til samisk høyere utdanning og forskning. Dette er særlig lavt når det gjelder personer med samisk som førstespråk.

I Samiske tall forteller 8 – kommentert samisk statistikk 2015, var det i skoleåret 2014/15 totalt 449 elever i videregående skole med samisk i fagkretsen. Av disse hadde 205 elever samisk som førstespråk, og 244 samisk som andrespråk. Disse danner grunnlaget for rekruttering til høyere utdanning. Tallene er for videregående opplæring totalt.

Hva vil vi oppnå?

Sametinget har i dag en ordning som gir tilskudd til studenter som er i høyere utdanning innen samisk språk, førskoleutdanning, lærerutdanning og sykepleierutdanning. Sametingets stipendordning for høyere utdanning er det viktigste virkemiddelet Sametinget har for å stimulere og rekruttere til utdanning som det samiske samfunnet har behov for.

Sametinget har god søkning til ordningen, og det er etterspørsel etter tilsvarende ordninger for flere fagutdannelse. Sametinget har innenfor eget budsjett ingen mulighet til å øke stipendene for flere utdanninger enn de prioriterte lærerutdanningene. For årene 2014 og 2015 ble det innvilget stipend for ca. 1 millioner kroner mer enn budsjettet. Dette fordi ordningen er formulert som en rettighet for studenter som oppfyller kriteriene.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Høyere utdanning og forskning bidrar med kunnskap og menneskelige ressurser for økonomisk, kulturell og sosial utvikling i det samiske samfunnet.
- Effektmål 1:* Flere fagfolk med samisk språk- og kultur kompetanse.
- Effektmål 2:* Flere språkbrukere med samisk språk

Satsingens innhold:

Sametinget har ut 2017 en stipendordning for studenter som er i høyere utdanning innen samisk språk, barnehagelærerutdanning, lærerutdanning og sykepleierutdanning. Ordningen har ca. 200 søkere pr semester, og det er etterspørsel etter tilsvarende ordning for flere fagutdannelse blant annet medisin, tannlege, farmasi.

Det er mangel på lærere i dag i alle samiske områder, og mest prekært er det i lule- og sørsamisk område. Lærermangelen vil forverres de nærmeste 10 årene på grunn av høy gjennomsnittsalder og få studenter som velger lærerutdanning. Det samiske samfunnet mangler folk med samiskspråklig kompetanse innen alle yrker. Det viktigste tiltaket i årene fremover vil være å få utdannet flere barnehagelærere og grunnskolelærere med samisk språkkompetanse. Den situasjonen det samiske samfunnet er i kan i stor grad relateres til statens tidligere fornuftspolitikk hvor flere generasjoner samer mistet sitt morsmål. Dette medfører i dag at både Sametinget og kommunale, regionale og statlige myndigheter må arbeide for å få flere til å bli samiskspråklige. Det må i den sammenheng også rekrutteres norskspråklige elever som må få tilbud om samiskopplæring. Målet er å få utdanning samiskspråklige fagfolk og fagfolk med samisk kulturkompetanse innenfor alle samfunnsområder. Det er behov for samisktalende personell med høyere utdanning innenfor flere sektorer. Mangelen på personell medfører at samiske brukere ikke får tilfredsstillende tjenesteyting.

For å starte arbeidet der det er mest prekært har Sametinget i plenum gjort vedtak om å kun prioritere lærerutdanninger i perioden 2018-2021. Dette er gjort fordi det i dag ikke finnes rom for å øke stipendsatsene med mange prioriteringer. Prioriteringen av lærerutdanninger bygger på evaluering av stipendordning fra 2016 og NOU 2016: 18 Hjertespråket

Sametinget vil inngå et samarbeid med kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn for å opprette attraktive stipend med bindingstid. Disse prioriteringene som er gjort i Sametingets plenum vil være positivt for språksatsningen. Det vil i denne sammenheng være viktig at de kommunale og fylkeskommunale skoleeierne tar sitt ansvar både med henhold til bindingstid i forhold til stipend og også gjør avtaler om fast jobb etter endt utdanning. Dette vil være en forutsetning for at tiltaket blir vellykket. Samfunnsmessig vil

dette kunne være et eksempel på hvordan en kan prioritere andre viktige fagområder som det samiske samfunnet har bruk for dersom en får økning i midlene.

Av alternative tiltak er obligatorisk samiskundervisning i grunnopplæringen og lærerutdanninger i Norge. Dette er et tiltak som regjeringen kan iverksette for å få flere samisktalende. Utfordringen vil i denne sammenheng være å organisere opplæringen og, utarbeide tilfredsstillende læremidler på de ulike språkene. Dette ville kunne få forgang i antall språkbrukere og på sikt sikre fagfolk med samisk språk – og kulturkompetanse. Det må i denne sammenheng tas et stort løft på linje med at alle elever i dag får opplæring i engelsk.

Satsingen har et totalbudsjett på 40 millioner kroner over 4 år.

7.5 Arbeidet med árbediehtu

Arbeidet med árbediehtu	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Árbediehtu	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum	2 000	2 000	2 000	2 000

Hva er problemet?

Samisk tradisjonell kunnskap, árbediehtu, er viktig for det samiske samfunnet i dag og for framtidige generasjoner. Dagens situasjon er at arbeidet med árbediehtu er fragmentert slik at tilgjengeliggjøring av viktig kunnskap for arealforvaltere, lærere og andre er en utfordring.

Det finnes i dag ingen som har et sentralt ansvar for forvaltning av dokumentert kunnskap. Med forvaltning menes her blant annet etiske, metodiske, tekniske og rettslige problemstillinger knyttet til håndtering av árbediehtu.

Hva vil vi oppnå?

Árbediehtu dokumenteres og forvaltes for de behov samfunnet har – innen forskning, arealforvaltning, opplæring mm.

Spørsmål knyttet til eierskap, personvern, kontroll, bruk, innsyn, tilgang og formidling av árbediehtu er klargjort slik at kunnskapen blir dokumentert, videreført og tilgjengelig.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Árbediehtu er levende kunnskap i samiske samfunn
- Effektmål 1:* Árbediehtu dokumenteres, systematiseres og tilgjengeliggjøres
- Effektmål 2:* Gode samarbeidsrelasjoner mellom aktører som arbeider med árbediehtu
- Effektmål 3:* Organisering av arbeidet der ansvar og oppgaver er klargjort og fordelt for å oppnå samfunns målet for árbediehtu

Satsingens innhold:

Sametinget oppretter en arbeidsgruppe som får i oppdrag å utrede framtidig arbeid med dokumentasjon, tilgjengeliggjøring og bruk av árbediehtu. Utredningen skal ha en helhetlig tilnærming til saksfeltet med hensyn til oppgaver, ansvar og roller for aktørene som arbeider innenfor árbediehtu. Det er særlig viktig at arbeidsgruppen har en god dialog med aktuelle aktører – ikke minst med kunnskapsbærere lokalt.

Satsingen har et totalbudsjett på 8 millioner kroner over 4 år.

8 Satsingsforslag arealer og miljø

Oversiktstabell for satsingsforslag i prioritert rekkefølge (i 1000 kroner):

Navn på satsing	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Reindriftskart	3 000	3 000	3 000	3 000
Helhetlig satsing på areal og miljø	6 000	7 000	8 000	9 000
Sum	9 000	10 000	11 000	12 000

8.1 Reindriftskart

Reindriftskart	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Forarbeid	1 000	1 000	1 000	1 000
Feltarbeid og dok studier	1 000	1 000	1 000	1 000
Utarbeidelse av kart i GIS	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum	3 000	3 000	3 000	3 000

Hva er problemet?

Naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse er under press fra utviklingsbehov i det moderne samfunnet. Forvaltning av arealer skjer i stor grad lokalt i kommunene, med plan- og bygningsloven som det viktigste styringsredskapet. All planlegging skal etter loven sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Dette er i dag ikke tilstrekkelig innarbeidet hos de som forvalter arealene. Det finnes i dag offentlig tilgjengelig kartmateriale for reinbeitedistriktene hos Statens reindriftsforvaltning. Disse er imidlertid på et mer overordnet plan og gir ikke en nærmere vurdering basert på tradisjonskunnskap om bruken og verdien av de ulike arealene. I tillegg gir ikke disse en oversikt over ytre påvirkningsforhold som ulike typer eksisterende inngrep og reguleringer. Det er derfor et problem at man ikke har slik kart for å vurdere arealinngrep i reindriftsområder.

Hva vil vi oppnå?

Sametingets har som mål at naturgrunnlaget for samiske næringer, kultur og samfunnsliv er sikret i all planlegging, og at Sametinget er en viktig premissleverandør og konsultasjonspart i forvaltning av arealer.

I Sametinget reindriftsmelding er det en målsetting å: «Sikre reindriftras arealgrunnlag og slik gi mulighet for å styrke reindriftra som næring og kulturbærer». Et delmål er at: «Sametingets arbeid for reindriftras arealinteresser er reindriftsfaglig forsvarlig og bygger på et velutviklet samarbeid med reinbeitedistriktene og andre aktører i plansammenheng».

Mål med satsingen:

- Samfunnsmål:* En bærekraftig forvaltning av reindriftnæringen.
- Effektmål 1:* Naturgrunnlaget for reindriftnæringen er sikret i all planlegging
- Effektmål 2:* Planleggingsmyndighetene har kunnskap om og kompetanse på reindriftras arealbruk og arealbehov.
- Effektmål 3:* Godt samarbeid mellom Sametinget og andre offentlige instanser.

Satsingens innhold:

Utarbeidelse av nye kartgrunnlag:

Reinbeitedistrikt og siidaer trenger et godt kartgrunnlag for sin bruk av arealressursene. Slike verktøy vil bedre dialogen mellom siidaer, men først og fremst i møter med offentlige og private planer om inngrep og utbygginger. Reinbeitedistriktene/siidaenes egen kunnskap om bruken og betydningen av de ulike områdene er selvsagt ikke en kunnskap som de ikke uten videre deler med andre, siden dette vil kunne tolkes og brukes i sammenhenger kunnskapsbæreren ikke har kontroll på.

I Sverige har en over en periode på 13 år utarbeidet Renbruksplaner for alle samebyene. Dette har vært et arbeid utført i samarbeid mellom Skogssstyrelsen, Sveriges Landbruksuniversitet og Sametinget og har hatt en samlet kostnadsramme på 15-16 millioner kroner. Systemforvalter er Sametinget, mens samebyene eier og kontrollerer innholdet.

Det at det allerede foreligger en god del tilgjengelig kartdata medfører at arbeidet for utvikling av et kartverktøy for reindriften vil kunne gjennomføres med noe lavere kostnader og raskere enn hva som har vært tilfellet i Sverige.

Skal reinbeitedistriktene og siidaene kunne gå inn i en mer profesjonalisert prosess med offentlige myndigheter og private aktører for å ivareta sine arealinteresser og -rettigheter ved planer for reguleringer og inngrep bør de ha et bedre verktøy i form av reindriftskart som de selv eier innholdet til og kontrollerer bruken av.

For Sametinget er det også helt sentralt at reinbeitedistriktene/siidaene har et godt kartverktøy som Sametinget etter samtykke kan få tilgang til for å ivareta reindriften arealinteresser og rettigheter i de offentlige arealforvaltningsprosesser.

Det er derfor behov for å utarbeide et GIS-basert system (med Sametinget som systemeier) for slike reindriftskart og legge inn kunnskaper om bruksområder (der siidaen er innholdseier).

Satsingen vil ha et totalbudsjett på 12 millioner kroner over 4 år.

8.2 Sikring og styrking av samiske rettigheter i forvaltning av naturgrunnlaget

Helhetlig satsing på areal og miljø	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Veiledningsarbeid	1 000	2 000	3 000	4 000
Økte tilskuddsmidler	5 000	5 000	5 000	5 000
Sum	6 000	7 000	8 000	9 000

Hva er problemet?

Naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse er under press fra utviklingsbehov i det moderne samfunnet. De tradisjonelle samiske næringer; reindrift, fiskeri, jordbruk og utmarksnæringer opplever disse utfordringene på ulike måter. De fleste som opplever dette presset har lite ressurser og muligheter til alene å kunne stå opp for sine rettigheter. Det er ofte store aktører med mye ressurser som er motpart i slike prosesser. Dette gjør at den enkelte det gjelder har lite mulighet til å få prøve sine saker i retten med mindre det er muligheter for å få bistand. Det finnes ikke andre muligheter for juridisk bistand i slike saker med mindre man kommer inn under fri rettshjelp ordningen.

Hva vil vi oppnå?

Sametinget har et overordnet ansvar for å medvirke til sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Sametingets ansvar i areal- og ressursforvaltningssaker gjelder for hele det tradisjonelle samiske området. Med dette menes fylkene Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag, samt 13 kommuner i Sør-Trøndelag fylke, 6 kommuner i Hedmark fylke og 3 kommuner i Møre og Romsdal fylke.

Sametinget vil støtte opp under samiske rettighetshavere og gi disse mulighet til juridisk bistand i saker som må føres for domstolene og som er av prinsipiell karakter knyttet til ivaretagelse av land- og ressursrettigheter.

Mål med satsingen:

- Samfunnsmål:* En bærekraftig forvaltning av natur- og ressursgrunnlaget og å sikre levedyktige samiske lokalsamfunn.
- Effektmål 1:* Samiske interesser og rettighetshavere blir konsultert for å kunne gi et fritt forhåndsinformert samtykke til planer og tiltak knyttet til areal- og ressursforvaltning.
- Effektmål 2:* God rådgivning til enkeltpersoner og offentlige instanser
- Effektmål 3:* Godt samarbeid mellom Sametinget og andre offentlige instanser.

Satsingens innhold:

Sametingets administrative ressurser på dette feltet består i dag av 4 årsverk. Til sammenlikning har de fire nordligste fylkene til sammen 15 stillingshjemler innenfor samme ansvarsområde. Vi foreslår derfor en gradvis økning av Sametingets kapasitet som vil gi Sametinget god mulighet til å gi råd og veilede samiske interesser og rettighetshavere.

Det er etablert en tilskuddsordning for juridisk bistand til samiske rettighetshavere i saker som må føres for domstolene og som er av prinsipiell karakter knyttet til ivaretagelse av land- og ressursrettigheter, og hvor det ikke er tilgang på annen offentlig støtte til dette. Det er behov for å styrke denne ordningen betydelig.

Satsingen vil ha et totalbudsjett på 30 millioner kroner over 4 år.

9 Satsingsforslag næring

Tradisjonelt har samer livnært seg av naturen. Naturbaserte næringer som reindrift, jordbruk og fiske utgjør fortsatt en viktig del av sysselsettingen og verdiskapingen i de samiske områdene. Samiske sentra blir gjerne beskrevet som norsk utkant, noe som preger næringsutviklingen og fører til tap av arbeidsplasser, skole og butikk. Samtidig ser man nye aktører som ønsker å etablere seg innen reiseliv og kreative næringer der samisk kulturuttrykk er en sentral del av virksomheten. I samiske områder er primærnæringer den største sysselsetteren. Samtidig viser statistikk at antallet næringsdrivende i primærnæringene går ned i de samiske områdene. Dette gjør det avgjørende at det blir igangsatt tiltak for å snu denne utviklingen.

Sametinget ønsker å satse offensivt på næringsutvikling i samiske områder og i samiske næringer, med en total ramme for 2019 på 23,6 millioner kroner, som kommer i tillegg til det Sametinget bevilger til næringsutvikling i dag. Sametinget vil sikre en positiv utvikling i de tradisjonelle næringene, og at utvikling av ny næring bidrar til sysselsetting og verdiskaping.

Oversiktstabell for satsingsforslag i prioritert rekkefølge (i 1000 kroner):

Navn på satsing	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Sjøsamiske strategier	5 000	5 000	5 000	5 000
Reindrift og jordbruk	10 000	10 000	10 000	10 000
Samisk reiseliv og kreativ næringsutvikling	8 600	5 000	5 000	5 000
Sum	23 600	20 000	20 000	20 000

9.1 Sjøsamiske strategier

Sjøsamiske strategier	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Økte tilskuddsmidler	5 000	5 000	5 000	5 000
Sum	5 000	5 000	5 000	5 000

Hva er problemet?

Sametinget vil utøve en næringspolitikk og benytte virkemidler som bidrag til å opprettholde levedyktige sjøsamiske lokalsamfunn, der en vektlegger den sterke sammenhengen mellom befolkningsutvikling, sysselsetting, rettigheter og økonomisk utvikling. Som grunnlag for levedyktige sjøsamiske samfunn vil det derfor være sentralt at verdiskaping kan øke og skje lokalt og at tiltak og reguleringer som igangsettes bidrar til lønnsomme virksomheter i sjøsamiske samfunn og målet er derfor sterke og allsidige sjøsamiske samfunn, der verdiskapingen skjer lokalt og som danner grunnlag for stabil bosetting og en levende sjøsamisk kultur

Hva vil vi oppnå?

Innen fiskerierne har nedgangen stoppet opp. I kommunene Gamvik, Tana, og Nesseby har det skjedd en økning på antall fiskebåter fra 118 til 150 fra 2010 til 2016 (Fiskeridirektoratet). For å opprettholde denne positive trenden er det sentralt at Sametinget kan imøtekomme det behovet som er i næringen. Det er flere og flere unge som ønsker å etablere seg i næringen, og Sametinget merker at det er betydelig flere som søker om tilskudd til etablering.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Næringer som skaper levedyktige samfunn i samisk kyst- og fjordområder.
- Effektmål 1:* Øke dagens bosetting og sysselsetting.
- Effektmål 2:* Øke rekrutteringen til fiskerinæringen.
- Effektmål 3:* Sikre rettigheter og skape gode rammebetingelser for fiske og fiskemottak i samiske områder.

Satsingens innhold:

Sametinget har som mål å opprettholde dagens sysselsetting i fiskerinæringen og utvikle gode rammebetingelser for næringen. For å bidra til å opprettholde bærekraftige fiskerimiljøer i samiske kyst- og fjordsamfunn, må det gjennom Sametingets årlige budsjetter avsettes økte virkemidler til marine næringer.

Sametinget har fått gjennomslag for forvaltningsmessige tiltak slik at fiskerne i sjøsamiske områder har fått bedre rammevilkår når det gjelder høstning og bruk av fiskeressursene. Dette er noe som Sametinget ønsker å føre videre og ser behovet for å videreutvikle det tilbudet som finnes. Målet er å bedre mottaksforhold, produktutvikling og videreforedling av råstoff samt ha en gunstig finansieringsordning for å styrke rekruttering til fiskeryrket.

Satsingen har et budsjett på kr 20 millioner kroner over 4 år.

9.2 Satsing på jordbruk og reindrift

Reindrift og jordbruk	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Tilskuddsordning jordbruk	5 000	5 000	5 000	5 000
Tilskuddsordning reindrift	5 000	5 000	5 000	5 000
Sum	10 000	10 000	10 000	10 000

Hva er problemet?

Sametinget har som mål å opprettholde dagens sysselsetting og struktur i jordbruket og øke verdiskapingen i reindriften. Det er et stort investeringsbehov i jordbruksnæringen og dette behovet er knyttet opp mot oppdatering av driftsbygg til melkeproduksjon. Det er færre unge som etablerer seg i næringen og det er høye investeringskostnader ved etableringer. Statistikk viser at antallet arbeidsplasser tilknyttet jordbruksnæringer går ned i de samiske områdene.

Det er potensial for økt verdiskaping i reindriftsnæringen, og satsing på tilleggsnæringer vil øke totalinntektene og sysselsettingen. Det er mange som ønsker å arbeide tilknyttet reindriften, og tilleggsnæringer vil kunne gjøre at flere vil kunne være tilknyttet næringen.

Hva vil vi oppnå?

Primærnæringene er viktige bærere av samisk språk og kultur, noe som gjør at disse næringene har en viktig funksjon i det samiske samfunnet. Dersom Sametinget ikke har en sterk politisk satsning på primærnæringer vil nedgangen i primærnæringene forsterkes enda mer, og vilkårene for å drive med disse næringene svekkes. Dermed foreslår Sametinget en styrkning av dagens tilskuddsordninger.

Satsingen på jordbruk og reindrift vil ha et totalbudsjett på 40 millioner kroner over 4 år.

9.2.1 Tilskuddsordning jordbruk

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Jordbruksnæringen skal beholde sin rolle som en sentral arbeidsplass og kulturbærer i det samiske samfunnet
- Effektmål 1:* Opprettholde dagens sysselsetting og bruksstruktur i jordbruket
- Effektmål 2:* Modernisere driftsbyggene i jordbruksnæringen
- Effektmål 3:* Øke videreførelsen av lokalmat

Satsingens innhold:

Samisk jordbruksnæring er en viktig arbeidsplass og kulturbærer. Jordbruksnæringen er vesentlig for bosettingen i samiske områder og dermed må forholdene legges til rette for næringen. Landbruks- og matdepartementets kutt av virkemidler til Sametinget i 2015, førte til at Sametinget ikke kunne satse på bruksutbygginger til melkeproduksjon i 2015 og 2016. Sametinget vedtok å prioritere jordbrukssatsing i 2017, som utløste mange søknader som alle dessverre ikke kunne innvilges. Bygningsmassen i jordbruket i samiske områder har et stort behov for opprustning og modernisering. Sametingets andel i finansieringsplanene har ofte vært avgjørende til at søkere velger å bygge driftsbygg i jordbruket.

Fremtidige utfordringer i jordbruksnæringen er særlig knyttet opp mot omleggingen fra båsfjøs til løsdrift. Om ikke det skjer ombygging innen fristen, som pr i dag er 2034, så vil disse fjøsene ikke kunne drive med melkeproduksjon lenger. Dette vil gi store konsekvenser for jordbruket i samiske områder. Sametinget ser et stort behov for denne satsingen, og en opprustning og modernisering av driftsbygg vil føre til at flere unge velger å fortsette i jordbruksnæringen. Dette vil være sentralt for å opprettholde dagens sysselsetting i jordbruket og gjøre dagens drift mer effektiv.

Sametinget ber om at det bevilges 5 millioner kroner over jordbruksavtalen hvert år til dette formålet.

9.2.2 Tilskuddsordning reindrift

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Reindriftsnæringen er en innovativ næring med høy grad av verdiskapning, som samtidig er kulturelt bærekraftig.
- Effektmål 1:* Øke inntjeningen i reindriftsnæringen
- Effektmål 2:* Øke antallet sysselsatte tilknyttet næringen
- Effektmål 3:* Øke videreførelsen av reinkjøtt

Satsingens innhold:

Reindrifta er mulighetenes næring, med alle muligheter for å utvikles som en bærekraftig næring samtidig som man holder fast på de dype røttene den har i den samiske kulturen. Det er store muligheter til positiv næringsutvikling med et godt matprodukt, et unikt reiselivsprodukt og som råvareprodusent til duodji. Det er imidlertid få muligheter til å øke inntjeningen og sysselsettingen i den tradisjonelle reindriften, eksempelvis med tanke på arealressurser og reguleringer. Det er derfor viktig å tilrettelegge for flere nye arbeidsplasser med tilknytning til reindrifta, eksempelvis innen reiseliv, videreførelse og lærings- og omsorgsbaserte tjenester. Ved å generere høyere inntekter til reindriftsnæringen vil det gi ringvirkninger til andre områder i samfunnet. Eksempelvis slakterier, butikker, hoteller osv. Dermed vil en slik satsning øke omsetningen i de samiske områdene og gjøre samiske lokalsamfunn attraktive som bosetningsområde.

Sametingets reindriftspolitik vektlegger ivaretagelse av reindriftens tradisjonelle karakter som en familiebasert næring. Ved å satse på reindriftstilknyttet næringsutvikling kan man øke inntjeningen for hele familien. For å øke kvinneandelen i en mannsdominert næring er det avgjørende å sikre kvinnene eget inntektsgrunnlag i reindrift eller i reindriftstilknyttet næringsvirksomhet. Dette vil støtte opp om reindriftas tradisjonelle struktur som en familiebasert næring. Reindriftsnæringen har en god rekruttering og satsningen vil gi grunnlag for at flere kan bli tilknyttet næringen. Et av områdene der det er et potensiale for utvikling, ligger i grenselandet mellom kulturnæringer, reiseliv, lokalmat og en sterk primærnæring. Disse næringene og nisjene vil bidra til positiv nærings- og samfunnsutvikling i samiske områder. Sametinget mener at dette satsningsforslaget vil legge forholdene til rette for utvikling og vekst i reindriftsnæringen, og gi en økning i inntjening og antallet sysselsatte.

Sametinget ber om at det bevilges 5 millioner kroner over reindriftsavtalen hvert år til dette formål.

9.3 Samisk reiseliv og kreativ næringsutvikling

Samisk reiseliv og kreativ næringsutvikling	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Samisk reiseliv og kreativ næringsutvikling	8 600	5 000	5 000	5 000
Sum	8 600	5 000	5 000	5 000

Hva er problemet?

Utfordringen som næringen har i dag er at mange næringsdrivende har en deltidsjobb ved siden av. Sametinget ønsker å ha fokus på at flere kan drive sin bedrift på heltid og at sesongen i reiselivsnæringen gjelder hele året. For å få dette til må vi ha fokus på kompetanseheving, nettverksbygging, samarbeid mellom alle aktørene og innovasjon.

Økt omsetning av egenprodusert duodji for et større marked står sentralt i Sametingets satsing. Duodjinæringen har et stort potensial i å skape flere arbeidsplasser. Det er behov for å drive markedsarbeid og markedstilpasning av duodjiprodukter for å øke verdiskapingen i duodjinæringen.

Hva vil vi oppnå?

Samiske kreative næringer har et betydelig potensial til å bli en av de viktigste næringsveiene for samer i fremtiden. Analyser viser at kulturnæringene i samiske områder har vokst raskere de siste 10 årene enn ellers i Norge. Sametinget ønsker å fortsette den utviklingen og bygge opp kompetansen i næringen.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Flere kreative nærings- og reiselivsaktører skaper robuste og lønnsomme bedrifter med basis i samisk kulturuttrykk.
- Effektmål 1:* Øke antallet bedrifter som satser innen kreativ næring, duodji og samisk reiseliv.
- Effektmål 2:* Etablering av sterke merkevarer innen næringene.
- Effektmål 3:* Styrke samarbeidet og kompetansen innenfor næringene og i kommunene.

Satsingens innhold:

En framtidig nasjonal satsing på Samisk reiseliv vil kunne gi næringen det løftet som den trenger. Det er eksempler fra andre urfolksområder, eks i Canada, der man har gjennomført nasjonal satsing på urfolksturisme. Sametinget vil trekke erfaringer fra dette, og jobbe for et slikt løft i Norge, med mulighet for å samarbeide over landegrensene.

En handlingsplan for kreativ næring har blitt vedtatt i 2017. Planen er gjeldende fram til 2019. Denne handlingsplanen har fem satsningsområder: (1) FoU, (2) Hutkás gielda, (3) kompetanseheving, (4) konferanse for kulturell- og kreativ næring og (5) tilskuddordningene.

En satsning på FoU er viktig da det er et behov for økt kunnskap om samiske kultur- og kreative næringsbedrifters forutsetninger for videreutvikling og vekst. Hutkás Gielda, som betyr kreativ kommune er et nytt satsningsområde. Her er formålet å øke kunnskapen om kreativ næring i utvalgt kommune for deretter å sette i gang riktig tiltak. Alt dette skjer i samråd med kommunen og næringen.

Kompetanseheving har vært og vil fremdeles være viktig for Sametinget. Bedriftsutviklingsprogrammet Dáhttu har i alt gjennomført 5 programmer med stor suksess. Dette ønsker vi å videreføre samtidig som vi har fokus på andre kompetansehevingstiltak. I 2017 ble det arrangert en kulturnæringskonferanse. Denne konferansen er viktig for blant annet nettverksbygging, kompetanseheving og etablering av samarbeid mellom ulike aktører. En rapport fra Norut (2017) viser at Sametingets etableretilskudd er riktig og viktig. Utfordringen her å gjøre ordningene mer kjent. Det skal Sametinget jobbe med videre.

Samisk reiseliv har de samme utfordringene som kreativ næring. De tiltakene som er blitt nevnt i forrige avsnitt kan ses i sammenheng med samisk reiseliv.

Duodjiproduktene må få en tydeligere profil i markedet. Dette gjelder egenproduserte duodjiprodukter av god kvalitet og som er laget med basis i samisk kultur og tradisjon. En slik profil og fokusering kan hele duodjinæringen dra nytte av. En markedstilpasning vil sikre duodjiproduktene en større markedsandel. En markedstilpasning vil sikre duodjiproduktene en større markedsandel. Dermed foreslår Sametinget en satsing for merkevarebygging i duodjinæringen.

Satsingen har et budsjett på kr 23,6 millioner over 4 år.

10 Satsingsforslag kultur

Et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv av god kvalitet som er tilgjengelig for alle er Sametingets overordna mål for kultursatsingen. Sametinget har over lang tid lagt til rette for utvikling av samiske kunst- og kulturaktiviteter og ser i dag gode resultater av dette. Det har vært en positiv utvikling innenfor de fleste kunstgenrer som eksempelvis samisk musikk og joik, film, litteratur, teater, samtidskunst og tilgrensede kultur næringer.

Sametinget har over flere bedt om bevilgninger til konkrete og lenge planlagte byggesaker, slik som Saemien Sijte, Beaivváš Sámi Našunálateáhter og Várdobáiki, uten at regjeringen har fulgt dette opp. I tillegg har bevilgningen til samiske kulturformål vært betydelig lavere enn tilsvarende formål over statsbudsjettet. Dette har ført at de samiske kulturinstitusjonene ikke har kunnet utvikle seg på samme måte som de norske.

Oversiktstabell for satsingsforslag (i 1000 kroner) i prioritert rekkefølge:

Navn på satsing	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Samien Sijte	4 000	8 000	8 350	8 350
Bååstede	7 800	12 000	2 400	1 200
Beaivváš sámi našunálateáhter	11 000	2 000	3 000	20 000
Samisk kunstmuseum	4 000	14 400	9 500	14 000
Várdobáiki	2 900	2 900	3 100	3 100
Árran	2 900	2 900	3 900	3 900
Samiske museer	15 100	24 700	26 000	27 300
Samisk litteratur	7 500	24 700	26 000	27 300
Samisk film	2 200	7 500	7 500	7 500
Joik og samisk musikk	5 200	5 500	5 500	5 500
Internasjonalisering	900	1 100	1 200	1 500
Bibliotek	6 500	6 500	6 500	6 500
Sum	70 000	112 200	102 950	126 150

Satsingsforslagene er forankret i melding om samiske kulturinstitusjoner, redegjørelse om samiske museer, arbeidsgruppe for samisk musikk og joik, redegjørelse om samisk litteratur.

10.1 Saemien Sijte

Samien Sijte	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Økt driftstilskudd	4 000	8 000	8 350	8 350
Sum	4 000	8 000	8 350	8 350

Hva er problemet?

De samiske institusjonene er viktig kulturbærere i de samiske områdene. Saemien Sijte er et museum og et kulturhus med lokaler som verken er egnet å jobbe i eller ha museale utstillinger og forholdene blir verre og verre hvert år. Sametinget har i flere tiår arbeidet med nytt bygg for Saemien Sijte. I 2007 fikk Statsbygg et oppdrag fra Kulturdepartementet (KUD) på forprosjekt for nye lokaler til Saemien Sijte, som ble ferdigstilt i 2011. Dette forprosjektet viste seg ikke gjennomførbart på grunn av for høye kostnader, og i mai 2015 fikk Statsbygg et nytt oppdragsbrev fra KUD med oppgave å planlegge et nytt bygg innenfor rammen av 140 millioner kroner. Våren 2016 var partene Saemien Sijte, KUD, Statsbygg og Sametinget enige om tomtevalg og at et nytt bygg skal prosjekteres på Horjemstangen. Sametinget legger til grunn at Statsbygg gis rammer for videre prosjektering av nytt bygg i Statsbudsjettet for 2017. Statsbygg har stipulert et behov på 10 millioner kroner for dette arbeidet.

Hva vil vi oppnå?

Sametinget vil gjennom tiltaket gjøre Saemien Sijte økonomisk rustet til å flytte inn i nye lokaler, betjene nye besøkende og være en arena og et møtested for forskning og formidling, som gir økt kunnskap om og forståelse for sørsamisk kultur og tilstedeværelse.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Saemien Sijte dokumenterer, verner om, fremmer og utvikle sørsamisk identitet, språk og kultur.
- Effektmål 1:* Besøktallet ved Saemien Sijte er på 30 000 pr. år.
- Effektmål 2:* Saemien Sijte er åpen for besøkende sommer, høst og vinter,
- Effektmål 3:* Saemien Sijte gjennomfører mellom 5 og 10 arrangementer pr. år.
- Effektmål 4:* Saemien Sijte oppbevarer museets gjenstander i sikre magasin og tar imot ca. 50 nye gjenstander pr. år,
- Effektmål 5:* Saemien Sijte oppbevarer 50 hyllemeter arkivmateriale i sikre magasin og har plass til 1-2 nye hyllemeter pr. år.

Satsingens innhold:

Realisere nytt bygg for Saemien Sijte i løpet av denne planleggingsperioden. Sametinget og Saemien Sijte i lag med Statsbygg har lagt til grunn at bygget realiseres innenfor den gitte rammen på 140 millioner kroner og at byggestart kan skje i 2018 med ferdigstilling i løpet av 2019. Det er utarbeidet et romprogram innenfor en ramme på 1 000 m² netto (ca. 1 600 m² brutto). Bygget er forutsatt realisert gjennom husleiefinansieringsordningen som Sametinget har avtale med Regjeringen om. Det innebærer behov for garanti fra KUD til Statsbygg i 2018 på at nytt bygg kan realiseres innenfor den gitte rammen. Når bygget er ferdigstilt vil Sametinget og Statsbygg inngå en husleieavtale som belaster Sametingets budsjett årlig med ca. 11,2 millioner kroner. Det er da tatt utgangspunkt i 8 % av rammen på 140 millioner kroner gjeldende fra 2020. I 2018 og 2019 er det tatt høyde for opptrapping av aktiviteten ved Saemien Sijte og planleggings-/prosjekteringskostnader.

Satsingen har et totalbudsjett på 28,7 millioner kroner over 4 år.

10.2 Bååstede

Bååstede	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Oppfølging/koordinering	1 300	2 000	400	200
Bååstede - gjennomføring	6 500	10 000	2 000	1 000
Sum	7 800	12 000	2 400	1 200

Hva er problemet?

I dag er det ikke det samiske samfunnet som forvalter hele sin kulturarv. Tilbakeføringsprosjektet Bååstede ble etablert for å endre dette. Et folk skal selv kunne forvalte sin kulturarv og prosjektet er et viktig og sentralt ledd i å nå dette målet.

Sametinget har allerede tildelt prosjektet nærmere 5 millioner kr over eget budsjett for å få prosessen i gang. Sametinget anser Bååstede-prosjektet som en viktig forutsetning for oppfyllelsen av Norges forpliktelser etter FNs Urfolkserklæring og UNESCO konvensjonene om tiltak for å forhindre ulovlig handel

med kulturgjenstander, konvensjonen om vern av verdens kultur- og naturarv av 1972 og konvensjonen om immateriell kulturarv av 2003 som ble ratifisert av Stortinget i 2007.

Hva vil vi oppnå?

Gjennom prosjektet skal den samiske kulturarven bli forvaltet av det samiske samfunn og de samiske museer. Prosjektets rammer er beregnet til om lag 17,25 millioner kr, som omfatter konservering, transport, utbedring av eksisterende magasiner og bygging av ett magasin ved Tana og Varanger museumssiida. Dette forutsetter at nybygg for Saemien Sijte og Samisk kunstmuseum (i samarbeid med RiddoDuottarMuseat) realiseres, da dette vil løse behovet for magasin- og formidlingsarealer. Sametinget ønsker et spleiselag, der KUD/KMD bidrar med 13,25 millioner kr og Sametinget 4 millioner kr i perioden 2018-2021.

Mål med satsingen:

- Samfunnsmål:* Den samiske kulturarven blir forvaltet av det samiske samfunnet og de samiske museene.
- Effektmål 1:* 2100 samiske gjenstander er tilbakeført til de 6 konsoliderte samiske museene.
- Effektmål 2:* Barn og unge, og den voksne befolkningen opplever samisk kulturarv, som vil styrke deres samiske kultur og tilhørighet.
- Effektmål 3:* Styrkede samiske museer.

Satsingens innhold:

Det skal tilbakeføres halvparten av de 4500 samiske gjenstandene som er ved Norsk folkemuseum og Kulturhistorisk museum. Det tilhørende arkivmaterialet skal gjennomgås, gjenstandene skal konserveres, pakkes og transporteres før en fysisk tilbakeføring skjer. Ved mottak på de samiske museene skal gjenstandene så pakkes opp, registreres, magasineres og stilles ut, samt at det skal utøves generell samlingsforvaltning av disse. Satsingen innebærer en fasedelt gjennomføring der ett eller flere museer årlig får tilbakeført gjenstandene, over perioden 2018-2021.

Satsingen har et totalbudsjett på 31,8 millioner kroner over 4 år.

10.3 Beavváš Sámi Našunálateáhter

Beavváš sámi našunálateáhter	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Prosjektering	10 000	0	0	0
Direkte tilskudd - økning	1 000	2 000	3 000	20 000
Sum	11 000	2 000	3 000	20 000

Hva er problemet?

Et nasjonalt teater må være i stand til å gi et godt kulturelt tilbud til sitt publikum. Det største problemet er at man i lengere tid har hatt forhold som ikke er et nasjonalteater verdig. Norske myndigheter har ignorert de samiske samfunn sin rett til å ha tilgang til kulturelle arenaer gjennom trening av alle samiske kulturbygg. Regjeringen har gjennom grunnloven et ansvar for å legge til rette for at samene kan utvikle sitt språk, kultur og samfunnsliv. Hvordan denne saken er behandlet over år viser at det er et stort problem at man fra sentralt hold ikke vurderer den samiske kulturen likeverdig med den norske.

Hva ønsker vi å oppnå?

I dag er situasjonen for Beavvváš Sámi Našunálteáhter helt prekær. Beavvváš ble etablert i 1980 og har i over 30 år holdt til i kulturhuset i Kautokeino, samt to andre lokaliteter i Kautokeino. Kulturhuset der publikumsarealet, scenen og kontorer er lokalisert, er sterkt preget av dårlig vedlikehold som igjen har gitt dårlig innelima og dermed dårlig arbeidsmiljø. Bygget ble også stengt en periode våren 2016 på grunn av fukt og mugg. Behovet for ett nytt bygg til Beavvváš er derfor påtrengende. I 2006 ble rapporten "Nytt teaterhus til Beavvváš Sámi teater" lagt fram, denne ble igjen lagt til grunn for oppdragsbrevet av 2011 til Statsbygg om planlegging av nytt teaterbygg. Høsten 2011 leverte Statsbygg et ferdig byggeprogram med en øvre ramme på 3 000 m² brutto (1 950 m² netto).

På oppdrag fra Sametinget har Statsbygg utarbeidet en mulighetsstudie for et nytt teaterbygg til Beavvváš. Det prosjektutløsende behovet er knyttet til at Beavvváš ikke har tilfredsstillende fasiliteter for å kunne utvikle sine produksjoner med sikte på spill i standard scener for turne-teatre i Norge, og heller ikke for å opprettholde et høyt kunstnerisk nivå og høyt aktivitetsnivå. Dersom teateret får tilfredsstillende scenefasiliteter, verksteder og andre funksjonsarealer, vil det innenfor disse arealene være mulig å doble aktiviteten ved kun å øke bruksbelegget (og drifts-budsjettet). Etter en samlet vurdering foreslår Statsbygg en ny redusert arealramme på 2800m² BTA.

Studiens konklusjon er at behovene for nye lokaler er godt begrunnet. Både eget nybygg og et nybygg med samlokalisering med Samisk videregående skole (SVGS) er vurdert som gode og realistiske alternativer. Samlokalisering-alternativet gir flest positive synergieffekter for lokalsamfunnet og det samiske miljøet. Sametinget støtter en utredning av samlokalisering-alternativet. Regjeringen har gitt Statsbygg et oppdrag om en oppfølgingsstudie av dette alternativet og et alternativ der begge institusjonene får hvert sitt nybygg. Sametinget ønsker at det bygges et teaterbygg som er et nasjonalteater verdig.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Beavvváš Sámi Našunálteáhter/Det samiske nasjonalteateret Beavvváš er et nasjonalteater for hele det samiske folk og en arena for opplevelse, synliggjøring og formidling av samisk scenekunst og kultur.
- Effektmål 1:* Teateret er åpent, utadvendt og i dialog med det samiske samfunn og gjennom gode teateropplevelser er det en sentral kulturbærer for samisk historie og kultur.
- Effektmål 2:* Double antall produksjoner fra 2015-nivået og tre-doble publikumstallet fra 2015-nivået.
- Effektmål 3:* Gode rammer for å sette opp kunstnerisk og teknisk gode teaterproduksjoner med nye, funksjonelle og fleksible scenetekniske løsninger.
- Effektmål 4:* Gode arbeidsvilkår for skuespillerne på teateret.
- Effektmål 5:* Tiltalende og funksjonelle publikumsområder for gode publikumsopplevelser av teaterets forestillinger.

Satsingens innhold:

Mulighetsstudien for teateret følges opp med en oppfølgingsstudie for samlokalisering mellom teateret og Samisk videregående skole og et alternativ der begge institusjonene får hvert sitt nybygg. Studien må bidra til et godt fremtidig beslutningsgrunnlag.

Etter det er det naturlig å gå videre med et skisseprosjekt som kan være klar til 2018/2019. Samtidig fordrer satsingen en opptrapping av aktiviteter, produksjoner, skuespillerutdanning og rekruttering ved teateret i denne perioden. Det innebærer en økning på 2-3 millioner kroner pr. år i perioden, samt en forutsetning om ferdigstillelse av bygg i løpet av 2021/2022 og en årlig husleie på 12 millioner kroner pr. år gjeldende fra 2021.

Satsingen har et totalbudsjett på 35 millioner kroner over 4 år.

10.4 Samisk kunstmuseum

Samisk kunstmuseum	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Adm. Overhead	3 000	3 000	3 500	9 000
Direkte tilskudd RiddoDuottarMuseat (RDM)	1 000	11 400	6 000	5 000
Sum	4 000	14 400	9 500	14 000

Hva er problemet?

Kunst påvirker samfunnet vi er en del av. Kunst er en del av kulturen til et folk. Den beskriver menneskenes bakgrunn, utvikling verdier, omgivelser, hvordan de lever som ett folkeslag. Den er derfor viktig for et folks identitet. Det er i dag ikke noe eget samisk kunstmuseum selv om det er arbeidet med å realisere et samisk kunstmuseum i flere år har det ikke blitt realisert.

Hva ønsker vi å oppnå?

Det er i flere år arbeidet med nytt samisk kunstmuseum. Statsbygg fikk i oppdrag av Sametinget å utarbeide byggeprogram med kostnadsestimat og fremdriftsplan for realisering av samisk kunstmuseum i tilknytning til RiddoDuottarMuseat – De Samiske Samlinger, Karasjok. Byggeprogrammet ble ferdigstilt 2012. De samiske Samlinger ble etablert i 1972 i Karasjok som det første samiske museum i Norge. Målet med etableringen var å styrke statusen til samisk kultur og den samiske befolkningen som en folkegruppe. Museet er i dag én av fire museer i den konsoliderte stiftelsen RiddoDuottarMuseat (RDM).

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Samisk kunstmuseum synliggjør, formidler og bevarer samiske kunst for allmenheten og for kommende generasjoner.
- Effektmål 1* Samisk kunstmuseum huser samlingen av samisk kunst og gir arealer som tilfredsstillende kravene for et samlet museumsanlegg.
- Effektmål 2:* Økt besøkstallet med inntil 40 %.
- Effektmål 3:* Museet oppbevarer kunsten i godkjente magasin og har mulighet til å ta imot ca. 30 nye kunstproduksjoner pr. år.
- Effektmål 4:* Økt kunstfaglige samarbeid i inn- og utland

Satsingens innhold:

Realisere Samisk kunstmuseum i løpet av denne planleggingsperioden. Sametinget legger til grunn at bygget realiseres innenfor den gitte rammen som vil fremkomme i forprosjektet, og at byggestart kan skje i 2021. Det er utarbeidet et romprogram. Bygget er forutsatt realisert gjennom husleiefinansieringsordningen som Sametinget har avtale med Regjeringen om. Det innebærer behov for garanti fra KUD til Statsbygg i til gjennomføring av forprosjektet med oppstart 2018. Sametinget og Statsbygg inngår en husleieavtale som belaster Sametingets budsjett årlig.

Eksisterende bygningsmasse til RDM renoveres og ombygges slik at det kan fungere som del av det nye samlede anlegget. Det gjennomføres et forprosjekt i 2019 som tar utgangspunkt i byggeprogram 2012 innenfor en økonomisk ramme, estimert til 20 millioner kroner. Det er behov for oppdatering av ferdigstilt byggeprogram fra 2012 i 2018, estimert kostnad på 1 millioner kroner.

Satsingen har en kostnad på 41,9 millioner kroner over 4 år.

10.5 Várdobáiki

Várdobáiki	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Adm. Overhead	3 000	3 000	3 000	3 000
Direkte tilskudd - økning	3 000	3 000	3 000	3 000
Sum	3 000	3 000	3 000	3 000

Hva er problemet?

Det har blitt arbeidet i flere år med planer om nytt kulturbygg Várdobáiki. I sametingsbudsjett 2016 ble det øremerket et tilskudd på 0,5 millioner kroner til oppstart av prosjektering av bygg, og det ble forelagt en plan (rom og funksjonsplan) utarbeidet av senteret, sist oppgradert i 2012. Kultursenteret planlegges med følgende funksjoner; Museum/dokumentasjonssenter, kultur- og kulturformidlingsenhet, galleri Várdobáiki, samisk språksenter, samisk barnehage, ungdomssenter – Nuoraid siida, ledelse og administrasjon og utleie.

Hva ønsker vi å oppnå?

Kultursentret Várdobáiki anses som nødvendig infrastruktur og et avgjørende element for å oppnå sentrale mål. Den skal kunne dokumentere, verne om, om og forståelse for samisk kultur og tilstedeværelse fremme og utvikle språk og kultur. Foreløpig legges nytt kulturbygg i regi av husleiefinansiering etter modell av Statsbygg til side. Várdobáiki har kjøpt et bygg i Evenskjer sentrum som vil gi gode utviklingsmuligheter. Innflytting skjer ved årsskiftet 2017/2018. Salgspris, utstilling, inventar, driftsmidler er stipulert til 12 millioner kroner. Kultursentret Várdobáiki anses som nødvendig infrastruktur og et avgjørende element for å oppnå sentrale mål for Sametinget. Bevilgningen skal gi senteret en større mulighet til å kunne dokumentere, verne om, fremme og utvikle språk og kultur.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Samiske kulturhus synliggjør, formidler og bevarer samiske kultur for allmenheten og for kommende generasjoner
- Effekt mål 1:* Senteret er et møtested og en sentral arena i det lokale/regionale kulturlivet
- Effekt mål 2* Várdobáiki oppbevarer samiske gjenstander i godkjente magasin

Satsingens innhold:

Sametinget vil i lag med Várdobáiki realisere dette innenfor en gitt låneramme, estimert til 12 millioner kroner. Med bakgrunn i dette vil ekstra kostnader være estimert til 2 millioner kroner pr. år fra 2018 som skal dekke merkostnadene ved låneopptak og personalkostnader og andre investeringer.

10.6 Árran

Árran	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Adm. Overhead	900	900	900	900
Investeringer	600	2 000	3 000	3 000
Sum	1 500	2 900	3 900	3 900

Hva er problemet?

Stiftelsen Árran ble stiftet på møte 27. april 1995. Árran er den viktigste institusjonen i lulesamisk område på norsk side. Árran er en nasjonal samisk institusjon som har hovedformål å sikre, utvikle og videreføre lulesamisk kultur, språk og samfunnsliv. Institusjonen stimulerer og utvikler et inspirerende miljø i tråd med lokale samiske verdier og tradisjoner, og i respekt for den kristne kulturarv. For at Árran skal kunne ha den viktige rolle de har i dag også i fremtiden må institusjonen utvikle seg og fornye seg.

Hva ønsker vi å oppnå?

Frem mot stiftelsens 25-års jubileum i 2020 ønsker styret i stiftelsen å utvikle Árran videre som et kraftsentrum for lulesamisk kultur, språk, nærings- og samfunnsliv gjennom fornying og utvidelse. Det skal gjøres gjennom tre hovedgrep:

- Kvalitetsheving og kvalitetssikring av det arbeidet stiftelsen gjør, de tjenester de yter og forvaltningen av stiftelsens verdier. Dette gjøres gjennom et program som fokuserer på hvordan en arbeider i senteret.
- Tilrettelegging for videreutvikling av senterets aktiviteter og kapasitet ved at senterets bygningsmasse renoveres og utvides, dvs. fokus på de fysiske rammebetingelsene.
- Optimal organisering av Árran som følge av endring i aktivitet.

Hovedprogrammet benevnes som «Árran mot 2020». Dette innebærer at det foregår tre parallelle og integrerte prosesser innenfor det overordnede programmet:

- Kvalitetsprogrammet.
- Byggeprogrammet.
- Organisasjonsutviklings- (OU-) programmet.

Sametinget ønsker å tilrettelegge for videreutvikling av Árran som opplevelses- og kunnskapsinstitusjon frem mot 25-års jubileet i 2020. Målet er å øke Árrans bygningsareal med 30 % (ca. 600 m²) og etablere fasiliteter for 10 – 17 nye kompetansearbeidsplasser på Drag i Tysfjord innen 2020

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Samiske kulturhus synliggjør, formidler og bevarer samiske kultur for allmenheten og for kommende generasjoner
- Effektmål 1:* Samisk kultur og historie er mer synlig i Nordland fylkes reiselivstilbud og Nord-Salten er et mere attraktivt reisemål.
- Effektmål 2:* Árran utfører tjenester som oppfyller språkrettigheter i barnehage, grunnskole og videregående skole gjennom fjernundervisning.
- Effektmål 3:* Árran er et kraftsenter for lulesamisk språk, herunder en arena for høyere utdanning innen lulesamisk språk.
- Effektmål 4:* Árran har en rolle i utvikling innen entreprenørskap og innovasjon og er selv en tjenesteyter med base i samisk kultur, historie og næringer.

Satsingens innhold:

Árran gjennomført en mulighetsstudie våren 2015. Alternativet omfatter bl.a. ny barnehage, ombygging av hovedfløyen til utstillingsformål, nytt språkbygg som tilleggsbygg til byggetrinn II, ombygging til nye kontorarbeidsplasser og etablering av resepsjon/kaféområde. Prosjektkostnad ble i 2015 anslått til 40 millioner kr. inkl. mva. Arbeidet med forprosjektet har så langt resultert i 80 sider tekstrapport som angir beskrivelser (tekniske løsningsforslag) og kalkyle, utarbeidet av Rambøll. Beskrivelsen og kalkylen baserer seg på ca. 75 tegninger utarbeidet av Code:arkitektur med underleverandører.

Resultatet hittil er at det er komplette tegninger for ombygging og nybygg inndelt i 12 delprosjekter. Prosjektleder har videre brutt disse ned til 19 delprosjekter som er tilordnet Árrans eksisterende og planlagte virksomhetsområder.

Satsingen har et budsjett på kr 12,2 millioner over 4 år.

10.7 Samiske museer

Samiske museer	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Árran	2 500	4 200	4 400	4 600
Saemien Sijte	1 900	3 200	3 300	3 500
RiddoDuottarMuseat	4 600	7 600	8 000	8 400
Tana og Varanger museumssiida a)	4 200	6 500	6 900	7 200
Várdobáiki	900	1 500	1 600	1 700
Senter for nordlige folk	1 000	1 700	1 800	1 900
Sum	15 100	24 700	26 000	27 300

Hva er problemet?

De samiske museene er viktige institusjoner i bevaring og formidling av den samiske kulturarven, og er arenaer for overføring av tradisjonell kunnskap til kommende generasjoner. Sametinget har siden 2002 hatt forvaltningsansvaret for 6 konsoliderte samiske museer. De har ikke opplevd å få det økonomiske løftet som var forutsetningen for museumsreformen, og har derfor store økonomiske utfordringer. Slik situasjonen er i dag er mange av de samiske museene i en slik forfatning at de ikke kan forvalte den samiske kulturarven på en forsvarlig måte. Regjeringen har et ansvar for å sikre at det samiske samfunn har museer som er i en god forfatning.

Hva vil vi oppnå?

Sametinget vil ha samiske museer som er i stand til å formidle den samiske kulturarven. Det er behov for å prioritere de samiske museene med økte rammer og klare forventninger om utvikling av museene og ivaretagelse av museenes samfunnsansvar.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* De samiske museene forvalter samisk kulturarv, som en del av kulturarven i Norge, på en faglig forsvarlig måte.
- Effektmål 2:* Økt andelen formidlingsaktiviteter til den samiske folkegruppen, og regionen de virker i.
- Effektmål 3:* De samiske museene er attraktive besøks- og turistmål.

Satsingens innhold:

Det er behov for økte rammer til fagstillinger, utstillingsarbeid, samlingsforvaltning, undervisningsopplegg for skoleelever, dokumentasjonsprosjekter og drift. Det er lagt opp til om lag 20 % økning pr. år i direkte tilskudd til museene fram til 2020, deretter 5 % økning. I løpet av planperioden vil da de samiske museene være tilnærmet på nivå med de norske museene.

Satsingen har et totalbudsjett på 93,1 millioner kroner over 4 år.

10.8 Samisk litteratur

Samisk litteratur	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Produksjon av litteratur	6 000	6 000	6 000	6 000
Čális fal	1 500	1 500	1 500	1 500
Sum	7 500	7 500	7 500	7 500

Hva er problemet?

Det er lite samisk litteratur ute i markedet. Det samiske markedet er lite og derfor er det ikke grunnlag for kommersiell drift av samisk litteratur.

Hva ønsker vi å oppnå?

Et mål for Sametinget er å bidra til utgivelse og utvikling av kvalitativ god samisk litteratur som gjøres tilgjengelig for lesere. Sametinget jobber med en redegjørelse som har til formål å gjennomgå verdikjeden for samisk litteratur i det samiske samfunnet og i samfunnet for øvrig. Redegjørelsen vil prioritere de områdene der man ser behovene er størst for de nærmeste årene. Redegjørelsen tar utgangspunkt i verdikjede som består av fire hovedelementer: forfatteren eller oversetteren, produsenten, distributøren av bøker og leseren. Samisk kunstnerråd (SDR) og Kunstnerkonferansen i 2012 understreket viktigheten av å rekruttere unge til å skrive og utgi skjønnlitterære utgivelser på samisk da det er et stort behov for litteratur på samisk med tema som engasjerer unge, og som kan bidra til økt leselyst og leseglede. Forfatterprosjektet ble igangsatt i 2015 blant annet med mål om å legge til rette for manusutvikling gjennom veiledning, forfatterfaglig kompetanseutvikling og nettverkssamlinger. Prosjektet har gitt flere nye forfattere klare til å avlevere manus rettet mot ungdom og anses som vellykket. Det er i 2017 igangsatt en runde til med prosjektet, som har navn Čális fal. Prosjektet skal gå over 2 år og det er ventet at det vil avsluttes i løpet av 2020.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Et mangfold av samisk litteratur av god kvalitativ og tilgjengelig for lesere
- Effektmål 1:* En sterk verdikjede for samisk litteratur
- Effektmål 2* Samiske forfatterne har tilfredsstillende økonomiske vilkår og utviklingsmuligheter.
- Effektmål 3* Flere samiske bøker blir oversatt til andre språk
- Effektmål 4* Flere oversettelser av populære og lettleste bøker til samisk
- Effektmål 5* Samisk litteratur blir formidlet på ulike teknologiske plattformer.

Satsingens innhold:

Sametingets forfatterstudier som er utviklet og gjennomført i samarbeid med Sámi Girječálliid Searvi og Samisk kunstnerråd har vært vellykket og allerede gitt flere samiske forfattere og samiskspråklige

utgivelser. Partene vil fortsette å utvikle forfatterskaps-prosjektet med flere tilrettelagte program, flere samlinger, større vekt på samarbeid med forlag og større fokus på å nå flere målgrupper.

Sametinget har under utarbeidelse strategier for samisk litteratur hvor målet er å målrettet og samle ressurser og virkemidler rettet mot samisk litteratur. I dette innebærer det også økte rammer for produksjon av samisk litteratur og oversetting av litteratur til samisk.

Satsingen har et totalbudsjett på kr 30 millioner over fire år.

10.9 Samisk film

Samisk film	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Direkte tilskudd Internasjonalt Samisk Filminstitutt (ISFI)	2 200	3 500	4 000	4 000
Sum	2 200	3 500	4 000	4 000

Hva er problemet?

Det samiske tilbudet av uavhengige filmer og tv-serier både til voksne og barn/unge er veldig lite. Det er et spesielt stort behov for et uavhengig samiskspråklig tilbud til samiske barn og unge. Internasjonalt Samisk Filminstitutt (ISFI) har fått nasjonal status, og har fått økte midler til aktiviteter. Blant annet skal de produsere langfilmer og TV-serier. Utfordringen er at driftsmidlene er så lave at det vanskeliggjør en helhetlig og langsiktig innsats på disse aktivitetene. Produksjonsmidlene er heller ikke tilstrekkelige for å gjennomføre ISFIs mandat til å igangsette tiltak m.h.t langfilmer og TV- serier. Det er også behov for egen satsing på barne- og ungdomsfilmer til samisk, med bl.a. økt fokus på versjonering/dubbing, samt tiltak på diverse digitale og sosiale plattformer.

Hva ønsker vi å oppnå?

Sametinget ønsker gjennom en styrking av Internasjonalt Samisk Filminstitutt å få et bedre tilbud av samiske filmer og tv-serier både til barn/unge og voksne. Målet er produksjon av samisk film til den samiske befolkningen, men også til et internasjonalt marked, der potensialet er stort. Det er ønskelig at denne satsingen skal ha et nordisk eierskap. I tillegg skal det involveres samiske regissører, produsenter, manusforfattere og skuespillere på tvers av landegrensene i Norge, Sverige og Finland, samt Russland. Sametinget ser det som viktig å være en pådriver samt delaktig aktør i oppbyggingen av dette samfunnsålet, for å utvikle samisk demokrati og samfunnsoppbygging.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Et godt og variert samisk filmtilbud
- Effektmål 1:* Økt produksjon av samiske langfilmer og tv-produksjoner
- Effektmål 2:* Økt produksjon av, samt versjonering/dubbing av barne- og ungdomsfilmer til samisk.
- Effektmål 3:* Økt produksjon av filmer rettet mot barn og unge som også er tilgjengelige på alternative plattformer

Satsingens innhold:

Internasjonalt Samisk Filminstitutt (ISFI) jobber med samiske filmarbeidere i Norden. De jobber samtidig for et nordisk eierskap der driftsfinansieringen bør komme fra Norge, Sverige og Finland. Det er derfor behov for å styrke driftsfinansieringen med 2 millioner kroner fra 2018 som kan bidra til at ISFI og det samiske

filmmiljøet kan fortsette med dette arbeidet og forsterke satsingen på samisk film. Sametinget oppretter en egen virkemiddelordning som fokuserer på samisk langfilm og TV-produksjon med inntil 1 million kr. i året. Sametinget vil ha fokus på versjonering/dubbing av samfunnsrelevante produksjoner til samiske barn, samt andre filmtiltak, herunder spill, som fokuserer på andre digitale og sosiale plattformer rettet mot barn og unge.

Satsingen har et budsjett på 13,7 millioner kroner over 4 år.

10.10 Joik- og samisk musikk

Joik og samisk musikk	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Økning av virkemiddelordning tilskudd til joik og samisk musikk	3 500	3 800	3 800	3 800
Etablering av fagmiljø	1 400	1 400	1 400	1 400
Tilbakeføring og beskyttelse av samisk joik	300	300	300	300
Sum	3 500	3 800	3 800	3 800

Hva er problemet?

Joik og samisk musikk som sentral del av samisk kunst og kultur, og viktig samisk immateriell kulturarv. Talentfulle artister, komponister og musikere ønsker å satse på sin musikk. Det ønskes et løft for bevaring, synliggjøring og videreføring av tradisjonell joik, noe som også er i tråd med UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv. Joik og samisk musikk er i positiv utvikling, etterspørres i markedet, og utgis og fremføres på ulike nye plattformer og arenaer, både nasjonalt og internasjonalt. Den teknologiske utviklingen utfordrer musikkbransjen generelt. I dag er det ikke et sterkt fagmiljø innen joik og musikk som har mulighet for en helhetlig utvikling av verdikjeden rundt samisk musikkbransje. Det er heller ikke et godt nok støtteapparatet rundt joik og samisk musikk. Dette bidrar til at joik og samisk musikk ikke får utviklet seg i tråd med UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv. På verdensbasis er musikkbransjen i stor endring, og vi må sikre at samisk musikk tar del i denne utviklingen.

I tillegg mangler joik og samisk musikk et nødvendig rettsvern i nasjonal opphavsrettslig lovgivning. Sametinget ser behov for å få i gang en prosess med tilbakeføring av samisk joik som er innsamlet i internasjonale og nasjonale databaser/arkiver til samiske institusjoner og samfunn.

Hva ønsker vi å oppnå?

Sametinget vil gjennom satsingen støtte opp om joik og samisk musikk som sentral del av samisk kunst og kultur, og som viktig samisk immateriell kulturarv. Sametinget ønsker et løft for bevaring, synliggjøring og videreføring av tradisjonell joik, noe som også er i tråd med UNESCO-konvensjonen om vern av immateriell kulturarv.

Sametinget ser at det er behov for et sterkt fagmiljø innen joik og samisk musikk, og mulighet for utvikling av verdikjeden rundt samisk musikkbransje samt styrke støtteapparatet rundt joik og samisk musikk gjennom denne satsingen. Det er behov for profesjonelle aktører som kan fungere som mellomledd mellom enkeltaktører og artister og musikkindustrien for øvrig. På den måten kan samisk musikkbransje profesjonaliseres og nå ut både nasjonalt og internasjonalt, samtidig som musikerne kan konsentrere seg om det kunstneriske.

Sametinget ser også et behov for å få i gang en prosess med tilbakeføring av samisk joik som er innsamlet i internasjonale og nasjonale databaser/arkiver til samiske institusjoner og samfunn.

Mål med satsingen:

Samfunns mål: Joik og samisk musikk av god kvalitet som er tilgjengelig for et større publikum

Effektmål 1: Flere utgivelser av joik og samisk musikk av god kvalitet.

Effektmål 2 Økt kunnskap om tradisjonell joik.

Satsingens innhold:

Styrke støtteapparatet rundt joik, samisk musikk og samiske artister, slik at det gis mulighet for utvikling av verdikjeden rundt samisk musikkbransje. I den forbindelse vil etablering av fagmiljø kunne være aktuelt. Styrket satsing på bred tilrettelegging for at samiske joikere, artister, musikere og komponister kan produsere, utøve og formidle sin kunst til et større publikum. Herunder økonomisk støtte til produksjon for utgivelser, til konserter, musikkvideoer. Samt økonomisk støtte til ulike arenaer, for eksempel festivaler, hvor samisk joik og musikk formidles. Satsingen innebærer også igangsetting av prosess for tilbakeføring av samisk joik fra internasjonale og nasjonale institusjoner/arkiver, og styrking av rettsvernet for samisk tradisjonell musikk. I tillegg kommer tiltak med fokus på immateriell kulturarv og dokumentering, samt etablering av et institusjonelt hjem for vuelie/luohti/vuolle/joik.

Satsingen har et budsjett på 21,7 millioner kroner over 4 år.

10.11 Internasjonalisering av samisk kunst og kultur

Internasjonalisering	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Etablering av virkemiddelordning	500	500	600	600
Frankfurt 2019	300	300	0	0
Arktisk filmfond	100	300	600	900
Sum	900	1 100	1 200	1 500

Hva er problemet?

Samisk kunst og kultur har over lang tid vist å ha stor potensiale til internasjonalt gjennomslagskraft, og det samiske kunst- og kulturmiljøet har bl.a. fostret Mari Boine, Nils Gaup med flere. De siste årene, så har samisk kunst og kultur opplevd en sterk utvikling på forskjellige internasjonale arenaer. Blant annet har samisk film opplevd økt interesse ved hjelp av internasjonalisering, bl.a. med forskjellige samarbeidsprogrammer, men også ved produksjoner som «7 Sámi Stories» og nå senest «Sameblod».

Samisk kunst har opplevd gjennomslagskraft ved utvelgelse av 7 samiske kunstnere til Documenta 14 – et av verdens største kunstbegivenheter som kun arrangeres hvert 5. år, etter stor innsats fra blant annet. OCA (Office of Contemporary Art, Norway) som har søkt å kanalisere det internasjonale potensiale i samisk kunst med stor uttelling.

Nå står Frankfurt 2019 som det neste store internasjonale arena for samisk litteratur. Frankfurt er en av verdens største årlige bokmesser som har vært arrangert i over 250 år. Hvert år har de et hovedland, og Norge er valgt ut som hovedland i 2019. I den forbindelse skal man oversette et antall av de beste samiske bøkene til engelsk, og det skal også satses bredt på samisk i kunst og kultur, både i forbindelse med F19, men også ellers i Tyskland.

Det er også andre internasjonale samarbeidsprosjekter som kan bidra til økt fokus og omsetting av samisk kunst og kulturprosjekter internasjonalt, både musikk, scenekunst m.m. Blant annet er Arctic International Film Fund, ved ISFI (Internašunála Sámi Filbma Instituhtta) et prosjekt som søker internasjonalt

kunstnerisk og kultursamarbeid med andre sirkumpolare urfolk, et prosjekt som har meget stort potensiale på et globalt nivå.

Økt internasjonalisering vil ha sterke synergieffekter som bidrar til sysselsetting av samiske kunst- og kulturarbeider, men bidrar også til økt synlighet og bevisstgjøring av det samiske, spesielt internasjonalt, men også nasjonalt.

Hva ønsker vi å oppnå?

Sametinget har initiert samarbeid med viktige internasjonale aktører, men ønsker å utvide samt utvikle dette nettverket med å satse videre på internasjonalisering som et ledd i økt samisk demokratiutvikling og samfunnsoppbygging. Økt internasjonalt samarbeid skal også gi synergieffekt til økt interesse for samiske samfunnsspørsmål nasjonalt.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Samisk kunst og kultur av høy kvalitet er tilgjengelig på internasjonale arenaer
- Effektmål 1:* Samisk litteratur er inkludert i permanente, nasjonale oversettelsesordninger til internasjonale språk
- Effektmål 2* Samisk film når flere internasjonale arenaer
- Effektmål 3* Økt internasjonalt og nasjonalt fokus på samisk litteratur.
- Effektmål 4* Flere samiske kunstnere av alle sjangre når ut til internasjonale markeder
- Effektmål 5* Økt kunnskap om samisk kunst og kultur internasjonalt.

Satsingens innhold:

Etablere en virkemiddelordning som skal gi samisk kunst og kultur av høy kvalitet mulighet å nå internasjonale arenaer, både med tilskudd men også ved å fokusere på å utvikle og øke internasjonalt nettverkssamarbeid, både internt i Sametinget samt å støtte eksterne behov som kommer det samiske samfunnet til gode.

En satsning på Frankfurt 2019 med å tilby virkemidler ved behov, men også ved økt samarbeid med internasjonale aktører for å synliggjøre samisk kunst og kultur. Identifisere kvalifisert kompetanse samt mulige finansieringspartnere til oversettelsesvirksomhet, med det målet at man utvikler en permanent oversettelsestilbud av samisk litteratur til verdensspråkene.

Satse på arktisk filmfond som et viktig ledd i internasjonalisering av samisk film ved å satse på arktisk urfolksfilmsamarbeid.

Satsning på samisk kunst ved å satse på prosjekter med internasjonaliseringspotensiale, som Máze Dáidda Siida og Dáiddadállu.

Satsingen har et budsjett på 6,3 millioner kroner over 4 år.

10.12 Sametingets bibliotek

Bibliotek	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Veiledning	4 000	4 000	4 000	4 000
Formidling	1 000	1 000	1 000	1 000
Innkjøp av litteratur	500	500	500	500
Digitalisering av publiserte utgivelser	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum	6 500	6 500	6 500	6 500

Hva er problemet?

Litteratur på sitt eget språk er viktig både for språkets status og for enkeltindividet. Det er i dag lite tilgang på samisk litteratur, og spesielt lite til ungdom. Dette fordi det ikke gis ut nok bøker på samisk og at tilgjengeligheten ikke er god. Utlån fra bibliotekene går ned og samisk litteratur finnes i liten grad på de plattformene som tar mer og mer over. Oversikt over hva som finnes av samisk litteratur er ikke godt kjent for den vanlige brukeren. Det er lite fokus i mediene på samisk litteratur, og få aviser eller blader har jevnlig bokanmeldelser. De bokanmeldelsene som gjøres er heller ikke tilgjengelige for alle potensielle lesere. Selv med et tilbud og kunnskap om utgivelser så må bøkene være lett tilgjengelige på flere plattformer og på flere steder og det er de ikke i dag.

Tidligere Sámi sierrabibliotekha/Samisk spesialbibliotek ble overført til Sametinget i 2000. Det ble satt som hovedmål at Sametingets bibliotek skal være et bibliotek som skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Det skal være et kompetansesenter for samisk litteratur og samisk bibliotektilbud, og et forvaltningsbibliotek for Sametingets politikere og ansatte. Sametingets bibliotek skal ha den mest komplette samlingen av samisk litteratur og annet materiale på samiske språk og om samiske forhold uansett språk. Samlinga skal være tilgjengelig og kjent for både andre bibliotek og enkelt lånere. Sametingets bibliotek har ansvaret for å registrere all samisk litteratur slik at andre bibliotek kan ta nytte av katalogpostene. Biblioteket kjøper inn flere eksemplarer av bøker slik at andre bibliotek kan låne en samling av bøker til utlån for sine brukere - et depot utlån. Det er store forventninger fra både andre bibliotek og litteratursektoren at Sametinget bibliotek skal være en ressurs i formidling av samisk litteratur. Situasjonen i dag er at biblioteket ikke har ressurser til å være en aktiv formidler av samisk litteratur og kultur.

Hva ønsker vi å oppnå?

Sametingets bibliotek har det overordnede ansvaret for å styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. Satsingen skal bidra til at Sametingets bibliotek blir et bibliotek som skal styrke og utvikle bibliotektilbudet til det samiske folket. For å kunne utføre dette ansvaret og for å utvikle nye tjenester er det behov for en innsats på dette området.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Samisk litteratur er synlig og kjent og lett tilgjengelig for befolkningen i Norge
- Effekt mål 1:* Flere lesere av samisk litteratur
- Effekt mål 2:* Befolkningen i samiske områder har god tilgang på samisk litteratur.

Satsingens innhold:

Sametinget ønsker å styrke arbeidet med veiledning og formidling både på Sametingets bibliotek i Karasjok men også ute i distriktene. Det er et stort behov for et slikt løft spesielt i lulesamisk og sørsamisk område men også i hele det Sápmi. Det er tenkt at dette blant annet kan gjøres gjennom at Sametingets bibliotek har ressurser i andre deler av Sápmi. Dette vil også bidra til bedre og enklere samarbeid med bibliotekene rundt omkring i Sápmi.

For å tilgjengelig gjøre mer av samisk litteratur er det behov for å digitalisere de gamle litterære utgivelsene. Dette er et tidkrevende arbeid men også viktig for å gjøre samisk litteratur kjent og synlig også på nye plattformer. Dette vil også kunne bidra til at flere leser samisk litteratur.

Satsingen har et budsjett på 26 millioner kroner over 4 år.

11 Satsingsforslag kulturminnevern

Det aller meste av områdene i Sápmi oppfattes som oftest av andre som tilnærmet uberørt natur og villmarkspregede områder. Men de er på mange måter også samiske kulturlandskap med både materielle og immaterielle kulturminner, som fortsatt brukes i samisk næringsøyemed i dag. Den tradisjonelle samiske bruken av et område kan imidlertid være vanskelig å spore ute i naturen, da samene over tid har vært svært forsiktige i utnyttelsen av naturressursene og landskapet. Dette gjør det særdeles viktig at Sametinget, som samenes folkevalgte parlament, har både ressurser og midler til å bedrive et best mulig kulturminnevern til det beste for den samiske befolkningen.

Kulturminnene har en særlig betydning som kilde til kunnskap om og forståelse av fortida. Dette kan gjelde ulike forhold som kulturminnenes opprinnelse, bruk og betydning, menneskers liv, tro og samfunnsforhold generelt og interaksjonen mellom menneske og natur. Historiske gjenstander eller bygninger er uunnværlige som supplement til skriftlige og muntlige overleveringer.

Storting og regjering har konstatert gjennom ulike lover og forskrifter at det er viktig å ta vare på kulturminner og kulturmiljøer. Kulturminner og kulturmiljøer vil forringes ved mangel på bevaring og oppfølging.

Oversiktstabell for satsingsforslag i prioritert rekkefølge (i 1000 kroner):

Kulturminnevern	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Kulturminnevernarkiv	2 300	2 300	2 300	2 300
Formidling av bygningsvernprosjektet	1 300	2 000	1 000	0
Sum	3 600	4 300	3 300	2 300

11.1 Kulturminnearkiv

Kulturminnevernarkiv	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Innkjøp/utvikling av arkiv	500	500	500	500
Systematisering og gjennomgang	300	300	300	300
Digitalisering av arkivmateriale	1 000	1 000	1 000	1 000
Innkjøp av tjenester	500	500	500	500
Sum	2 300	2 300	2 300	2 300

Hva er problemet?

Antall identifiserte og registrerte samiske kulturminner øker fra år til år, og bidrar til å synliggjøre samisk historie og tilstedeværelse i stadig nye områder. Mye gjenstår, men det voksende antallet kulturminner er et godt bidrag til å framstille den sammensatte historien i nordområdene. I dag blir ikke kunnskapen om kulturminnene arkivert på en helhetlig måte som sikrer lik tilgang til alle til materialet.

Hva vil vi oppnå?

Gjennom prosjektet ønsker Sametinget å sikre at kulturminnematerialet blir sikret for framtiden og at det blir behandlet og lagret på en sikker og profesjonell måte for bruk i dag og i framtida. Dette vil også bidra til en mer effektiv behandling av kulturminnesaker for Sametinget.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Samisk kulturarv legger premisser for all planlegging og inngrep
- Effektmål 1:* God tilgang på samisk kulturhistorisk materiale.
- Effektmål 2* Økt effektivisering i saksbehandlingen.
- Effektmål 3* Økt forskning på samisk historie.

Satsingen innhold:

Arkivering og tilgjengeliggjøring av det kulturhistoriske materialet i Troms fylke foreslås utført som et prosjekt i 2018. Når administrasjonen har fått erfaring med dette i 2018, er det ønskelig å gjennomføre lignende prosjekt ved de øvrige tre forvaltningsregionene Sametinget er inndelt i. Det totale foreliggende kulturhistoriske arkivmaterialet fyller i underkant av 50 arkivskap. Det er mye kartmateriale, håndskrevne notater, intervju og foto. Kvaliteten er varierende. Det er behov for arkeologisk og historisk kompetanse for å behandle dette materialet. Målet er at alt skal systemiseres og registres ut fra arkivlovens krav. Materialet skal digitaliseres og gjøres tilgjengelig.

Satsingen har et budsjett på 9,2 millioner kroner over 4 år.

11.2 Formidling av bygningsvernprosjektet

Formidling av bygningsvernprosjektet	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Fagkonferanse	300	1 000	0	0
Forberedende arbeid for utgivelse	1 000	1 000	500	0
Publisering og mangfoldiggjøring	0	0	500	0
Sum	1 300	2 000	1 000	0

Hva er problemet?

I 2017 ble bygningsvernprosjektet, som Sametinget gjennomfører på vegne av Riksantikvaren, ferdigstilt. Antall registrerte, automatisk freda samiske bygg vil øke fra 60 til rundt 900. Sametingets ansvar er å forvalte disse byggene og formidle historien de representerer. I registreringsprosjektet har Sametinget fått mye kunnskap og informasjon som ikke er gjort tilgjengelig for allmenheten. I dag er det et problem at samisk historie ikke er synlig i Norge.

Hva vil vi oppnå?

Sametinget ønsker gjennom prosjektet å synliggjøre den Samiske bygningshistorien og gjøre materialet som er blitt samlet inn under prosjektperioden kjent.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Stor kunnskap om samisk historie og samiske kulturminner i den samiske befolkningen.
- Effektmål 1:* Tilbakeføre kunnskap til det samiske samfunnet.
- Effektmål 2:* Godt faglig nettverk lokalt, nasjonalt og internasjonalt
- Effektmål 5:* Produksjon av ny kunnskap om samisk historie og samfunnsliv gjennom forskning på feltet.

Satsingens innhold:

Det er tenkt å gjennomføre tre aktiviteter i forbindelse med satsingen.

Først skal det gjennomføres en fagkonferanse om samisk bygningsvern som mønster for en framtidsrettet forvaltning, Målgruppen for konferansen er forvaltningen på ulikt nivå og akademia både nasjonalt og internasjonalt. Sametingets kulturminneforvaltning er sentral her, det samme er Riksantikvaren og kulturminnevernavdelingen i Klima- og miljødepartementet. Samiske museum med ansvar for kulturminner vil også være viktige deltakere og bidragsytere i denne diskusjonen. Akademia, herunder arkitektutdanningen, plan- og kulturfaglig utdanningsinstitusjoner. I møte mellom disse to nivåene, forvaltningen og akademia, vil fagfeltet få et løft og kunne videreutvikles. Det er beregnet å gjennomføre selve konferansen i 2020 og at man i 2019 forbereder konferansen og at man i tillegg til å gjennomføre konferansen også gjør etterarbeidet knyttet til konferansen i 2020.

Foredrag og presentasjoner under fagkonferansen vil kunne utgis, for eksempel gjennom den populærvitenskapelige publikasjonen Ottar.

Deretter skal det publiseres et oversiktsverk over freda samiske bygg. Registreringen av samiske freda bygg har vært høyt prioritert av Sametinget i en årrekke. Arbeidet har foregått over hele det samiske bosettingsområdet og involvert en stor mengde huseiere, brukere og lokalsamfunn. I tillegg til dette kommer kulturminneforvaltningen på ulike nivå som har lagt ned store ressurser i prosjektet. Registreringsarbeidet er også et nybrottsarbeid av høy kvalitet, et arbeid der det er utviklet nye metoder for identifisering og registrering, det er formulert vernestrategier og det er satt standard for medvirkning og involvering fra de aktuelle partene i prosjektet. Sametinget ønsker å formidle noe tilbake til de mange som på ulik måte har deltatt i arbeidet. Dette ønsker vi å gjøre i form av et oversiktsverk over de freda samiske byggene. Det vil bli gjort et utvalg av de registrerte byggene for presentasjon som vil bli rammet inn av en oversiktsartikkel over den vernakulære samiske arkitekturen.

Satsingen har et budsjett på 4,3 millioner kroner over 4 år

12 Satsingsforslag helse og sosial

Sametinget har i 2016 hatt et stort fokus på den samiske pasients medbestemmelse og medvirkning innenfor helse og barnevern. Retten til medbestemmelse må følges opp gjennom samisk representasjon i besluttsende organer på alle nivå og samisk medvirkning i overordnede satsinger og strategier. Videre har sentrale myndigheter igangsatt store prosesser innenfor helse og barnevern som også omhandler strukturendringer og ansvarsendringer som har konsekvenser for tjenestetilbudet til det samiske folk. Mål om Sametingets medbestemmelse og medvirkning forutsetter deltagelse i alle deler av prosessene.

Oversiktstabell for satsingsforslag i prioritert rekkefølge (i 1000 kroner):

Navn på satsing	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Styrket rettighetsarbeid innen helse og omsorgssektoren	1 000	1 000	1 000	1 000
Barnevern	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum	2 000	2 000	2 000	2 000

12.1 Styrket rettighetsarbeid innen helse og omsorgssektoren

Styrket rettighetsarbeid innen helse og omsorgssektoren	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Styrking av arbeidet	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum	1 000	1 000	1 000	1 000

Hva er problemet?

I dag er kunnskapen om samisk kultur, språk og levemåte på et alarmerende lavt nivå i Norge. Likeså er kunnskapen om samiske pasienters rett og behov for en likeverdig helse- og omsorgstjeneste begrenset. Gjennom oppfølging av helsepolitiske tiltak klarer Sametinget til en viss grad å påvirke utviklingen slik at bevisstheten rundt samenes rettigheter og kunnskap om samisk kultur og språk tas hensyn til i helse og sosialpolitikken. Sentrale myndigheter har igangsatt store prosesser på helsefaglige og barnevernsfaglige områder som har konsekvenser for tjenestetilbudet til det samiske folk.

Hva vil vi oppnå?

Sametinget ser at det er et stort behov for at Sametinget deltar i de pågående prosessene som staten har satt i gang. Mål om Sametingets medbestemmelse og medvirkning forutsetter at Sametinget har kapasitet til å gå inn i prosessene. Denne kapasiteten mangler vi i stor grad i dag.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Likeverdig helse- og sosialtjenester tilrettelagt det samiske folks språklige og kulturelle bakgrunn.
- Effektmål 1:* Samisk helsepark tilgjengelig for samiske pasienter nasjonalt.
- Effektmål 2:* Samisk utviklingscenter for pleie og omsorgstjenester etableres.
- Effektmål 3:* Omsorgsforskning utvikles og samordnes med øvrig samisk forskningscenter innen helse.

Satsingens innhold:

Sametinget har i dag for få ressurser innenfor helse og omsorg til å følge opp satsingene som regjeringen har igangsatt. Sametinget får midler fra Helse- og omsorgsdepartementet for satsing innenfor samisk helse. Det er behov for flere ressurser for å sikre at samiske pasienter og samiske brukeres rettigheter blir tatt hensyn til i ulike prosesser.

Satsingsforslaget har en totalramme på 4 millioner kroner over 4 år.

12.2 Ivaretagelse av samiske barns rettigheter når det er under barnevernets omsorg

Sikring av barns rettigheter innenfor barnevernet	2018	2019	2020	2021
Styrking av arbeidet	1 000	1 000	1 000	1 000
SUM	1 000	1 000	1 000	1 000

Hva er problemet?

Samiske barn har rett på oppvekstforhold hvor deres etniske, språklige og kulturelle tilknytning vektlegges og gis tilstrekkelig plass. Dette følger av rettigheter samiske barn har i henhold til nasjonale lover og internasjonale konvensjoner. Denne retten følger også barn som er under barnevernets omsorg. Kunnskapen om samiske barns rettigheter er svært begrenset innenfor barnevernstjenesten, og samiske barns rettigheter som urfolksbarn følges ikke opp i tilstrekkelig grad.

Hva vil vi oppnå?

Ivaretagelse av samiske barns identitet, språk og kultur er viktige forutsetninger for at samiske barn og deres familier skal få de tilbud de har krav på innenfor barnevernet. Sentrale myndigheter har igangsatt store prosesser på barnevernsfeltet, både lovendringer, strukturendringer og barnevernsfaglige prosesser. Sametinget må gis mulighet til å delta i prosessene for å sikre at samiske barns rettigheter ivaretas. Det forutsetter at Sametinget har tilstrekkelig ressurser og kapasitet til å følge prosessene.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Samiske barn og unges rettigheter ivaretas når de er under barnevernets omsorg.
- Effektmål 1:* Etablert samisk nasjonalt veiledningssenter som gir veiledning til kommunale barnevernstjenester.
- Effektmål 2:* Etablert retningslinjer for vurdering av samiske barns rettigheter og behov når barnevernstiltak igangsettes.
- Effektmål 3:* Etablert barnevernsinstitusjon med et særskilt ansvar for samiske barn.

Satsingens innhold:

Sametinget har i dag for få ressurser på barnevernsfeltet til å følge opp prosessene som regjeringen har igangsatt. Sametinget får midler fra Barne- og likestillingsdepartementet til satsing på barnevern. Det er behov for flere ressurser for å sikre at samiske barn og unges rettigheter blir tatt hensyn til i ulike prosesser innenfor barns oppvekst og levekår, og barnevernet.

Satsingsforslaget har en totalramme på 4 millioner kroner over 4 år.

13 Samarbeidsavtaler

Oversiktstabell for satsingsforslag i prioritert rekkefølge (i 1000 kroner):

Navn på satsing	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Tilskudd til samarbeidsprosjekter	3 000	3 000	3 000	3 000
Sum	3 000	3 000	3 000	3 000

13.1 Tilskudd til regionale utviklingsprosjekter

Tilskudd til samarbeidsprosjekter	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Tilskudd til regionale utviklingsprosjekter	3 000	3 000	3 000	3 000
Sum	3 000	3 000	3 000	3 000

Hva er problemet?

Sametinget ønsker en aktiv rolle innen samfunnsutvikling i samiske områder. Sametinget har inngått samarbeidsavtaler med Finnmark fylkeskommune, Troms fylkeskommune, Nordland fylkeskommune, og fylkeskommunene i sørsameområdet (Nordland, Nord- og Sør-Trøndelag og Hedmark). Sametinget har videre inngått samarbeidsavtaler med bykommunene Oslo, Tromsø og Bodø, og er i en prosess med Alta kommune. Avtalene bidrar til å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv i samarbeid med lokale og regionale myndigheter.

Sametinget gir tilskudd til samarbeidsprosjekter med de fylkeskommunene og kommunene som Sametinget har samarbeidsavtale med. Det er stor etterspørsel etter midler til å finansiere slike samarbeidsprosjekter.

Det samiske samfunnet er i endring, flere samer bor og flytter til større byer og tettsteder. Disse endringene medfører at flere samer og samiskspråklige bor i byer. Dette innebærer at det vil være behov for å synliggjøre og tydeliggjøre bykommunenes forpliktelser for tilrettelegging av samiskspråklige tilbud i byer. Dette gjelder spesielt innenfor barnehage, skole og språk- og kulturtilpassede helsetjenester og andre kommunale lovpålagte oppgaver. Bykommunene har også et resultatansvar i forhold til nasjonale forpliktelser for bevaring og utvikling av samiske språk og samisk kultur. Bykommunene vil med dette ha et ansvar om å bidra med ressurser til å etablere samiske sosiale og fysiske arenaer hvor samiske språk og kultur synliggjøres i det offentlige rom.

Sametinget har i dag samarbeidsavtaler med Tromsø -, Bodø - og Oslo kommune, hvor målet er å styrke det samiske tilbudet i byene. Slike samarbeidsavtaler må utvikles til å bli nyttige styringsverktøy tjenestetilbud til den samiske befolkningen i byer. Gjennom tilskuddsordning for regionale utviklingsprosjekter kan bykommunene stimuleres til å utvikle sitt engasjement og tjenestetilbud overfor den samiske befolkningen i byene. Oppfølging av slike samarbeidsavtaler vil føre til økte administrative kostnader for Sametinget og forutsetter økte bevilgninger for dette arbeidet.

Hva vil vi oppnå?

Sametinget ønsker å styrke tilskuddspotten for regionalutviklingsmidlene slik at vi kan få gjennomført flere samarbeidsprosjekter med fylkeskommunene og bykommunene Sametinget har samarbeidsavtaler med.

Mål med satsingen:

Samfunns mål: Et aktivt og målrettet samarbeid med regionale og lokale myndigheter for å styrke og utvikle samisk kultur, språk og samfunnsliv.

- Effektmål 1:* Styrke samisk kultur, språk og samfunnsliv i de fylkene Sametinget har samarbeidsavtaler med, og i de kommuner med samisk befolkning.
- Effektmål 2:* Fylkeskommunene og bykommunene, som har samarbeidsavtaler med Sametinget, tar større ansvar for utvikling av samiske samfunn.
- Effektmål 3:* Sikre at rettighetene for den samiske befolkning ivaretas i forbindelse med kommune- og regionreformen.

Satsingens innhold:

Sametinget vil legge større vekt på å arbeide utadrettet mot bedrifter, utviklingsmiljø og kommuner. Sametinget vil styrke samarbeidet med kommuner, som sammen med Sametinget vil legge en ekstra innsats i å styrke lokalsamfunnet som attraktivt bosted og arbeidsplass.

I NOU 2016:18 har språkutvalget pekt på en egen kategori for storbykommuner med særlig ansvar for samiske språk og tjenesteyting. Tromsø for nordsamisk språk, Bodø for lulesamisk språk, Trondheim for sørsamisk språk. Det pekes på Oslo, i kraft av å være Norges hovedstad og største by, at de tildeles ansvar knyttet til alle tre samiske språk.

Både kommunereformen og regionreformen vil ha betydning for Sametingets samarbeid med kommunene og fylkene. Eventuelle endringer i forvaltning, ansvarsområder og geografiske strukturer vil måtte føre til at Sametinget må tilpasse seg den nye omstruktureringen. Sametinget må fortsatt ha en aktiv rolle i reformprosessene og sikre at samiske interesser blir ivaretatt.

Om fylkene får flere ansvarsområder er det et behov for å styrke og videreutvikle dagens samarbeidsavtaler med fylkene. Sametinget vil utfordre de nye fylkene til i større grad samfinansiere prosjekter og satsinger på samisk språk, kultur, samfunnsliv, til det kreves det større rammer til oppfølging av disse nye samarbeidsavtalene.

Satsningen har et budsjett på 12 millioner kroner over 4 år.

14 Politisk nivå

Oversiktstabell for satsingsforslag i prioritert rekkefølge (i 1000 kroner):

Navn på satsing	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Ny teknologi i plenumssalen	3 000	3 000	3 000	-
Økte rammer til politisk arbeid	1 500	1 500	3 000	3 000
Sum	4 500	4 500	6 000	3 000

14.1 Ny teknologi i plenumssalen

Ny teknologi i plenumssalen	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Investeringer	3 000	3 000	3 000	-
Sum	3 000	3 000	3 000	0

Hva er problemet?

Det teknologiske utstyret i plenumssalen med voteringsanlegg, tolkeanlegg samt lyd og lysanlegg ble installert da Sametinget ble bygd i 2000. På den tiden var anlegget topp moderne. Det ble gjort en oppdatering av voteringsanlegget i 2009. Anlegget begynner nå å bli gammelt og har flere teknologiske utfordringer og feil. Det er vanskelig å finne deler tilpasset anlegget. Dette bygger på at den teknologiske utviklingen har gått videre og at Sametinget i sin tid fikk et spesialtilpasset anlegg. Videre har det kommet nye forutsetninger, blant annet nett-tv og streaming, som stiller høyere krav til den teknologiske standarden. Dette er det begrensede muligheter til i det gamle anlegget.

Hva vil vi oppnå?

En helhetlig oppgradering skal gjøres over tre år. Resultatet vil være et nytt voteringsanlegg, nytt tolkeanlegg, en oppgradering av lyd og lysanlegget i salen som er moderne og tilfredsstillende dagens krav fra representantene og publikum. En slik oppgradering vil gange både Sametingets administrasjon, politikere og publikum. Samtidig vil det gi en stabilitet, da dagens anlegg har mange feil og mangler.

Mål med satsingen:

Samfunns mål: Bedre kvalitative tjenester og service til våre brukere.

Effektmål 1: Moderne og fungerende simultantolkeanlegg.

14.2 Økte rammer til politisk deltakelse

Økte rammer til politisk arbeid	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Opprettelse av et Oslo kontor	1 500	1 500	3 000	3 000
Sum	1 500	1 500	3 000	3 000

Hva er problemet?

Det er viktig at Sametinget som politisk organ utvikles og tilpasser seg nye behov. Sametinget ser behov til å være nærmere sentrale beslutningstakere og den stadig økende samiske befolkningen i hovedstaden. Ved å lokalisere nærmere Stortinget og andre styringsmakter vil det være lettere å ha tett dialog med disse.

Hva vil vi oppnå?

Økte rammer til politisk virke og politisk tilstedeværelse vil være en viktig satsing i årene framover. Det vil skape grunnlaget til en god arbeidsform og sikre at samepolitiske saker blir hørt. For å sikre styrkede rammebetingelser og bedret kontakt mot bevilgende og lovgivende myndighet vil vi arbeide for at

Sametinget skal ha permanent representasjon i hovedstaden i løpet av denne perioden. Det settes derfor av kr. 1,5 millioner i 2019 og 2020 og kr. 3 millioner i 2021 og 2022.

Mål med satsingen:

Samfunns mål: Sametingets politikk er likeverd med Stortingets politikk.

Effektmål 1: Sametinget har rammer som gjør det mulig til å delta politisk.

15 Samiske formål

15.1 Samisk arkiv

Samisk Arkiv	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Tilskudd til Samisk Arkiv	1 600	3 200	4 800	5 600
Sum	1 600	3 200	4 800	5 600

Hva er problemet?:

Samisk arkiv har et nasjonalt ansvar for å ta imot, bevare og tilgjengeliggjøre arkivmateriale fra det samiske samfunn. Formålet med dette er å sikre historisk kildemateriale som kan belyse samisk historie og å gjøre dette tilgjengelig for publikum. Dette er et viktig grunnlag for arbeidet med samisk språk, historie og kultur. Samisk arkiv har i dag ikke kapasitet til å ta vare på den samiske historien slik formålet med arkivet er. Dette fører til at viktig historisk informasjon nå går tapt. Arkivet har blant annet ikke kapasitet til å samle inn dokumentasjon av tradisjonell kunnskap som i dag kun finnes som muntlig materiale og som dør med de personene som har denne kunnskapen. Etter at bevilgningene til Samisk Arkiv ikke var øremerket så har situasjonen for arkivet blitt verre. Derfor må det, i tillegg til å øke bemanningen, sikres midler gjennom øremerking i bevilgningen til Riksarkivet. Dette er noe Riksarkivet også ønsker.

Hva vil vi oppnå?

Prosjektet Samiske arkiver startet i 1988 som et samarbeidsprosjekt mellom daværende NAVF (Norges allmennvitenskapelige forskningsråd), Nordisk Samisk Institutt og Arkivverket for å sikre skriftlig kildemateriale til samisk historie. Stiftelsen Sámi arkiiva/Samisk arkiv ble opprettet 1. januar 1995. Fra 1. januar 2005 ble forvaltningsansvaret for stiftelsen overtatt av Riksarkivaren. Samisk arkiv er nå en del av Arkivverket og finansieres over Statsbudsjettet. For at arkivet skal kunne oppfylle sine forpliktelser på en forsvarlig måte må arkivets ressurser økes betraktelig. Dette må sikres gjennom en økning i bevilgning samt øremerking av disse midlene til Riksarkivet.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Samisk historisk materiale er en del av vår felles dokumentarv.
- Effektmål 1:* Historisk materiale er dokumentert og arkivert.
- Effektmål 2:* Mer forskning på samisk historie.
- Effektmål 3:* Arkivverket får årlig en øremerket bevilgning fra departementet til Samisk arkiv.
- Effektmål 4:* Samisk Arkiv får overført kompetanse fra Digifors.

Satsingens innhold:

Satsingen skal gjøres gjennom en gradvis økning av bemanningen til Samisk Arkiv med 7 årsverk over disse fire årene. Grunnen til at man trenger en så stor økning av den administrative kapasiteten er at det nå haster med å få inn materiale. Arkivet må bruke mye ressurser til proaktivt arbeid for å få inn historisk materiale, og dette haster. En av utfordringene med en vellykket satsing er å få tak i riktig kompetanse. Samisk Arkiv og Sametinget foreslår at man i 2018 overfører de to ressursene som i dag er på Digifors i Kautokeino til Samisk Arkiv. Disse har erfaring og kunnskap med digitalisering av data og har verdifull kunnskap som Arkivet trenger.

Satsingen har stor verdi for den samiske kultur. Dette er noe som er umulig å vurdere verdien av.

Satsingen har et totalbudsjett på 15,2 millioner kroner over 4 år.

15.2 Senter for samisk opplæring

Senter for samisk opplæring	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Senter for samisk opplæring	2 000	2 200	2 300	2 400
Sum	2 000	2 200	2 300	2 400

Hva er problemet?

Senter for samisk i opplæringa blir nå løftet opp som et nasjonalt senter i likhet med de øvrige nasjonale sentrene med opplæringssystemet som målgruppe. Dette er begrunnet i behovet for et nasjonalt ressurscenter som retter fokuset spesielt mot opplæring i og på samisk i et inkluderende samisk fellesskap. Imidlertid er ikke grunnbevilgningen for Senter for samisk i opplæringa løftet til samme nivå som de øvrige nasjonale sentrene, slik Regjeringen forutsatte i Meld. St. 21 (2016-17).

Senter for samisk i opplæringa vil dermed fortsatt være avhengig av en betydelig prosjektfinansiering fra blant annet Sametinget for å kunne utvikle virksomheten sin i henhold til mandatet og de behov og forventinger som stilles.

Hva vil vi oppnå?

Sametinget ønsker at Senter for samisk i opplæringa skal ha de økonomiske rammene som kreves for å kunne fylle sitt ansvar som et nasjonalt senter.

Mål med satsingen:

- Samfunns mål:* Likeverdig samisk opplæringstilbud.
- Effektmål 1:* Kvalitativt bedre opplæring i og på samisk.
- Effektmål 2:* Økt tilgjengelighet av relevant forskning.

Satsingens innhold:

Senter for Samisk i opplæringa skal gis økonomiske bevilgninger slik at senteret gis mulighet for å følge opp ansvaret som følger av deres brede mandat.

Satsingsforslaget har en totalramme på 8,9 millioner kroner over 4 år.

16 Merknader i behandling av sak 059/17

Plan- og finanskomiteen 21.11.2017

Komiteens flertall, medlemmene fra Norske samers riksforbund (NSR) Runar Myrnes Balto, Aili Guttorm, Tor Gunnar Nystad, Thomas Åhren, Karen Anette Anti og Klemet Erland Hætta, medlemmene fra Arbeiderpartiets sametingsgruppe (Ap) Ronny Wilhelmsen, Tom Sottinen og Synnøve Søndregård og medlemmet fra Høyre (H) Lars Filip Paulsen, medlemmet fra Senterpartiet Nancy Porsanger Anti og medlemmet fra Nordkalottfolket Toril Bakken Kåven og fremmet følgende merknad:

Flytte behandlingen av saken om Sametingets årlige budsjettbehov

Sametingets årlige behandling av eget budsjettbehov ferdigbehandles i siste plenum før nytt år. Det er mye som tyder på at dette ikke er tilstrekkelig tidlig med tanke på å benytte vedtaket i påvirkningsarbeid i forhold til Stortingets prosesser med nasjonalbudsjettet. Komiteen er gjort kjent med at Stortingsgrupperingene starter med forberedelsene av nasjonalbudsjettarbeid mere enn 1 år før eget vedtak, mao høsten før. Det er viktig at Sametingets påvirkningsarbeid i forhold til nasjonalbudsjettet starter tidlig med tanke på Stortingets eget budsjettjul. Komiteen ber Sametingsrådet legge til rette for at saken om budsjettbehov kommer til politisk behandling i plenum tidligere på året.

Plenum 08.12.2017

Merknad fremmet av Arbeiderpartiet v/Synnøve Søndregård. Denne merknaden ble også fremmet i komiteen 21.11.2017, men var ikke fullstendig.

Sametingets budsjettbehov 2019

Det vises til punkt 2 «Sametingets ønske om en ny modell for rammefinansiering og konsultasjoner i budsjetteringen av Sametinget som vil oppfylle det folkerettslige kravet om selvbestemmelse, og bidra til økt frihet i politiske prioriteringer og økt effektivitet i Sametinget».

For å oppnå dette målet støtter Arbeiderpartiets sametingsgruppe sametingsrådets forslag til innstilling om budsjettbehov 2019.

Mye av sametingets budsjett er knyttet opp til faste tiltak og øremerkede tiltak. Dette begrenser vår mulighet til å prioritere oppgaver. Vi viser til pkt 4 – budsjettbehov og støtter rådets problematisering rundt effektiviseringsreformens konsekvenser.

Med utgangspunkt i Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett – vil vi prioritere en reell økning av bevilgningen til Sametinget. Dette for å motvirke det effektiviseringskutt på 0,5 % som er gjort i år og det vedtatte kutt på ytterligere 0,2 % som er vedtatt for neste år.

For neste år vil vi prioritere en styrking og en økt satsing på læremidler på samisk. Herunder økt tilgang på digitalisering av språklige læremidler. I Arbeiderpartiets budsjett er det lagt opp til en oppstartsbevilgning til Beavvaš nasjonalteater. Det er også et stort behov for midler til barnevern, og psykisk helsetjeneste og dette behovet må løftes inn i neste års budsjett.

Basert på Arbeiderpartiets forslag til Statsbudsjett 2018		
Midler til Sametingets disp		
Barnevern	1 000 000	Øremerket
Sametinget lønns og prisvekst	10 000 000	
Digitale læremidler	13 000 000	
Bååstede	7 000 000	
Samiske barnehager	5 000 000	* Se under
Sum midler til Sametingets disp.	36 000 000	
Oppstart Saemien Sitje	10 000 000	
Beaivvaš nasjonal teater oppstart	10 000 000	
Tilskuddssatser samisk oppl. grunnskole	20 000 000	
Samisk aviser	3 000 000	
Økning samiske formål Arbeiderpartier	79 000 000	

* I områder hvor samisk står svakt og det samiske er i et mindretall i samfunnet (sør-samiske, lulesamiske områder og for eksempel byer, se Vaibmogiella/Hjertespråket).

Sámediggi - Sametinget
Ávjovárgeaidnu 50
9730 Kárášjohka

